

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Управлінський облік у схемах і таблицях

методичні рекомендації для проведення практичних занять здобувачам вищої освіти ступеня «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання

МИКОЛАЇВ

2018

УДК 657.012.32
У 66

Рекомендовано до друку рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від __._____.2018 р., протокол №__

Укладачі: Н.М. Сіренко, І. В. Барішевська

Рецензенти:

- Д. В. Калнауз – директор відділення Миколаївського регіонального управління ПАТ КБ «ПриватБанк»
С.В. Сирцева – канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

ЗМІСТ

Вступ	4
МОДУЛЬ 1. ОБЛІК ВИТРАТ І СИСТЕМИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ	5
Змістовий модуль 1: Базові поняття та організація управлінського обліку	5
Змістовий модуль 2: Класифікація і поведінка витрат	8
Змістовий модуль 3: Система обліку і калькулювання за повними витратами	14
Змістовий модуль 4: Система обліку і калькулювання за змінними витратами	19
Змістовий модуль 5: Стандарт-кост і нормативний метод обліку	23
МОДУЛЬ 2: ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ	26
Змістовий модуль 6: Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку	26
Змістовий модуль 7: Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень	28
Змістовий модуль 8: Бюджетування і контроль	30
Змістовий модуль 9: Облік і контроль за центрами відповідальності	32
Тестові завдання	35
Список літературних джерел	68

ВСТУП

Управлінський облік надає знання з організації та методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Мета дисципліни - формування системи наукових знань з організації і методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного та вітчизняного досвіду.

Завдання дисципліни – розкриття принципів і методів управлінського обліку, його місця і ролі в управлінні діяльністю підприємства, формування вмінь застосовувати відповідні методи і прийоми у процесі обліку для підготовки інформації, необхідної менеджерам для прийняття виважених рішень.

Предметом дисципліни є витрати, собівартість продукції, її калькулювання, доходи, фінансові результати за сегментами діяльності.

В результаті вивчення курсу студенти повинні знати:

- принципи та методи управлінського обліку;
- складові управлінського обліку,
- основне призначення управлінського обліку на підприємстві,

Студентам належить вивчити:

- етапи розвитку управлінського обліку;
- основні відмінні та спільні риси фінансового, управлінською та податкового обліку;
- застосування відповідних методів і прийомів в процесі обліку витрат і калькулювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Студенти повинні вміти:

- розрізняти функції фінансового та управлінського обліку;
- визначити об'єкти управлінського обліку.

Знання та вміння студентів по курсу необхідні для вивчення таких дисциплін, як економіка сільського господарства та інших галузей АПК, аналіз господарської діяльності підприємств, бізнес і підприємництво в АПК, економіко-математичне моделювання виробничих систем та ін.

МОДУЛЬ 1. ОБЛІК ВИТРАТ І СИСТЕМИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ

Змістовий модуль 1: Базові поняття та організація управлінського обліку

1. Сутність і зміст управлінського обліку
2. Ціль, задачі, принципи, предмет і метод управлінського обліку
3. Етапи розвитку управлінського обліку
4. Зв'язок управлінського і фінансового обліку
5. Організація управлінського обліку

Практичне заняття № 1

Мета: з'ясувати сутність управлінського обліку та його роль в управлінні підприємством, встановити відмінності управлінського обліку від фінансового обліку; засвоїти принципи організації управлінського обліку на підприємстві.

Глосарій: управлінський облік, бенчмаркінг, управління бізнесом, управління підрозділами підприємства

Питання для перевірки знань студентів:

1. Сутність, завдання та функції управлінського обліку
2. Етапи розвитку управлінського обліку
3. Схеми організації управлінського обліку за різних систем обліку
4. Організація управлінського обліку в умовах чинного бухгалтерського обліку в Україні.

Теми доповідей:

1. Впровадження та перспективи розвитку управлінського обліку в Україні.
2. Дослідження еволюції розвитку системи обліку в Україні.
3. Огляд публікацій, присвячених управлінському обліку у фахових журналах за останній рік.
4. Наукові статті, присвячені управлінню витратами в економічній літературі.
5. «Управлінський» облік чи «бухгалтерський управлінський» облік? - дискусія науковців: історичний аспект.
6. Публікації, присвячені сутності та практичній реалізації проектам SAP та CIPR.

Вправа 1. Дайте характеристику етапам розвитку управлінського обліку

Таблиця 1.1 Етапи розвитку управлінського обліку

Епоха	Характеристика
Мезоліт (9-6 тис. років до н.е.)	
Стародавній світ (5 тис. років до н.е.)	
Античний світ (500 рр. до н.е. – 476 р. н.е.)	
Середньовічний період (476-1492 рр.)	
Новий час (1492-1750 рр.)	
Промисловий етап (1750-1920 рр.)	
Сучасний етап (1920 р. – сьогоднішній час)	

Вправа 2. Необхідно порівняти фінансовий і управлінський облік та сформулювати висновок щодо місця управлінського обліку в системі управління (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 **Характеристика фінансового та управлінського обліку**

Основні критерії	Фінансовий облік	Управлінський облік
1. Обов'язковість ведення		
2. Мета обліку		
3. Користувачі інформації		
4. Спрямованість у часі		
5. Види вимірників		
6. Ступінь точності інформації		
7. Об'єкт звітності		
8. Ступінь відповідальності		
9. Періодичність подання звітності		
10. Ступінь відкритості інформації, яка міститься у звітності		

Вправа 3. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та визначити фінансовий результат виробничої діяльності. Підприємство «Хлібороб» застосовує переплетену систему обліку.

Таблиця 1.3 **Залишки на рахунках виробничого обліку на початок місяця**

Рахунок	Дебет	Кредит
Контрольний рахунок фінансового обліку		31000
Матеріали	20000	
Виробництво	8700	
Готова продукція	2300	
Разом	31000	31000

У звітному періоді відбулися такі господарські операції:

Таблиця 1.4 **Журнал реєстрації господарських операцій**

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Надійшли матеріали від постачальника			50000
2	Нарахована оплата праці:			
	- робітникам основного виробництва (пряма)			25000
	- допоміжному персоналу виробничих підрозділів			8000
	- персоналу відділу збуту			5000
	- адміністративному та загальногосподарському персоналу			10000
	Разом			48000

Змістовий модуль 2: Класифікація і поведінка витрат

1. Цільовий підхід до класифікації витрат
2. Класифікація витрат з метою здійснення поточних операцій
3. Класифікація витрат з метою прийняття управлінських рішень та королю
4. Моделі поведінки витрат
5. Функція витрат та методи її визначення

Практичне заняття № 2

Мета: з'ясувати суть та види витрат підприємства; засвоїти класифікацію витрат відповідно до різних потреб .

Глосарій: класифікація витрат, ціль витрат, класифікація витрат з метою здійснення поточних операцій, функція витрат,

Питання для перевірки знань студентів:

1. Поняття та склад витрат.
2. Охарактеризувати склад витрат торгівельної діяльності.
3. Охарактеризувати склад витрат освітньої діяльності.
4. Охарактеризувати склад витрат у агроформуваннях.
5. Охарактеризувати склад витрат у автотранспортних підприємствах.
6. Охарактеризувати склад витрат у будівельних підприємствах.
7. Назвіть методи аналізу поведінки затрат.

Теми доповідей:

1. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у рослинництві.
2. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у тваринництві.
3. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у нафтовидобувному виробництві.
4. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у швейному виробництві.
5. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у готельно-ресторанному бізнесі.
6. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції власного виробництва у ресторанах.
7. Проблема поведінки витрат: напрями їх вирішення в економічній теорії, економіці, обліку.

Вправа 1. Розподілити наведені в табл. 2.1 витрати підприємства за звітний період (грн) за зазначеними класифікаційними групами, поставивши у відповідній графі знак «+».

Таблиця 2.1 Розподіл витрат підприємства за класифікаційними групами

Витрати	Класифікаційні групи					
	Витрати періоду	Витрати на продукцію	Витрати прями	Витрати непрямі	Витрати змінні	Витрати постійні
1. Сировина та основні матеріали						
2. Допоміжні матеріали: - для виготовлення продукції; - ремонту основних засобів						
3. Паливно-мастильні матеріали						
4. Електроенергія: - технологічного призначення; - на освітленім та опалення: — виробничих приміщень; — офісу підприємства — дослідницьких лабораторій						
5. Заробітна плата: - виробничих робітників; - управлінського та обслуговуючого персоналу; - працівників соціальної сфери						
6. Амортизація: - комбайна; - корівника; - матеріального складу						
7. Ремонт обладнання: - виробничого призначення; - загальногосподарського призначення						
8. Витрати на рекламу						
9. Оренда приміщень						
10. Комісійні виплати, пов'язані з реалізацією продукції						

Пояснення. Розподіляючи витрати, слід звернути увагу, що до витрат на продукцію відносять усі витрати, пов'язані з її виробництвом, а до витрат періоду — витрати, пов'язані з іншими функціями діяльності підприємства. Прямі витрати можуть бути безпосередньо віднесені на окремі види продукції, а непрямі потребують певної бази розподілу.

Вправа 2. Визначити, які з наведених нижче витрат є контрольованими чи неконтрольованими, якщо йдеться про їх підпорядкованість бригадиру рільничої бригади:

- 1) заробітна плата робітників, зайнятих на відрядних роботах;
- 2) покупні матеріали;
- 3) насіння, засіяне під урожай наступного року ;

- 4) наднормові матеріальні та трудові витрати, що виникли під час виправлення браку;
- 5) витрати на оренду приміщення офісу;
- 6) електроенергія на технологічні потреби;
- 7) утримання складських приміщень загальногосподарського призначення;
- 8) витрати на освітлення та опалення цеху;
- 9) амортизація комбайна;
- 10) витрати на рекламу готової продукції.

Пояснення. Розподіляючи витрати, слід звернути увагу на те, що частина витрат може носити властивості як контрольованих, так і неконтрольованих з позиції підпорядкованості керівникові того чи іншого рівня управління.

Вправа 3. Визначити, які з наведених нижче витрат належать до дискреційних, а які до обов'язкових, проставивши відповідно знак «+» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 Перелік витрат

Перелік витрат	Дискреційні	Обов'язкові
1. Амортизація виробничих приміщень		
2. Витрати на рекламу		
3. Витрати на додатковий набір робочої сили		
4. Витрати на оренду комп'ютера		
5. Зарплата головного бухгалтера		
6. Електроенергія для освітлення приміщень		
7. Електроенергія для роботи обладнання		
8. Витрати на проведення виставки		
9. Витрати на дослідження і розробки		
10. Податок з доходів фізичних осіб		

Вправа 4. Для кожної з наведених далі статей витрат необхідно визначити, чи є вони витратами періоду, чи витратами на продукцію (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Перелік витрат

Перелік витрат	Витрати періоду	Витрати на продукцію
1. Витрати на придбання продуктів кулінарією		
2. Зарплата директора підприємства, що виробляє комп'ютери		
3. Зарплата охоронців в ювелірному магазині		
4. Витрати цеху на оплату комунальних послуг		
5. Витрати торговельного підприємства на доставку товарів у мережу магазинів підприємства		
6. Витрати на придбання винограду виробником вина		
7. Амортизація духовки в піцерії		
8. Зарплата бухгалтера підприємства		
9. Зарплата ремонтних працівників в автомайстерні		

Практичне заняття № 3

Мета: встановити можливі моделі поведінки витрат; навчитися будувати функцію витрат.

Глосарій: поведінка витрат, фактором витрат, постійні витрати, змінні витрати, умовно-змінні витрати, умовно-постійні витрати, корисні витрати, безкорисні витрати, спеціальні витрати, загальні (спільні) витрати, складнозалежні (технологічні) витрати, відстрочені (дискреційні) витрати, невідстрочені (безперервні) витрати, функція витрат.

Питання для перевірки знань студентів:

1. У чому особливості розподілу непрямих витрат на виробництво спільних продуктів?
2. У чому особливості розподілу виробничих накладних витрат з використанням різних баз розподілу?

Теми доповідей:

1. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у рослинництві.
2. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у тваринництві.
3. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у нафтовидобувному виробництві.
4. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у швейному виробництві.
5. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у готельно-ресторанному бізнесі.
6. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції власного виробництва у ресторанах.
7. Проблема поведінки витрат: напрями їх вирішення в економічній теорії, економіці, обліку.

Вправа 1. У ресторані змінними є витрати на продукти та напої, які становлять в середньому 25 грн на одного відвідувача. Постійні витрати (оренда, комунальні внески, заробітна плата працівників ресторану тощо) становлять 1000 грн на тиждень. Визначити собівартість однієї порції, якщо за тиждень буде обслуговано 1, 50, 100, 200 відвідувачів. Відповідь дати у вигляді табл. 3.1.

Таблиця 3.1 Розрахунок собівартості продукції, грн

Кількість відвідувачів	Змінні витрати	Постійні витрати	Собівартість порції
1			
50			
100			
200			

Пояснення. Розв'язуючи задачу, потрібно звернути увагу на те, що постійні витрати на загальний обсяг продукції за його зміни залишаються

незмінними, тоді як змінні витрати на випуск змінюються прямо пропорційно до зміни наданих послуг.

Вправа 2. У наведеній табл. 3.2 необхідно визначити невідомі показники.

Таблиця 3.2 Перелік показників

Показник	Сума, грн
Продаж	180000
Початковий запас готової продукції	24000
Початковий запас незавершеного виробництва	18000
Прямі матеріали	44000
Пряма заробітна плата	?
Виробничі накладні витрати	34000
Кінцевий запас незавершеного виробництва	36000
Собівартість виробленої продукції	114000
Кінцевий запас готової продукції	34000
Собівартість реалізованої продукції	?
Валовий прибуток	?
Операційні витрати	?
Прибуток (збиток)	18000

Розрахунок показників:

Вправа 3. ТОВ «Успіх» за звітний місяць виготовило 200 одиниць продукції. Аналіз витрат підприємства відповідно до їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 Облікові дані для побудови функції витрат, грн

Стаття витрат	Загальні витрати, у	Постійні витрати, а	Змінні витрати	Змінні витрати на одиницю продукції, b
Сировина та матеріали	4000	—	4000	
Заробітна плата виробничих робітників та відрахування ЄСВ	3000	250	2750	
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	2230	1800	430	
Загальновиробничі витрати	900	900		
Адміністративні витрати	789	789		
Витрати на збут	400	250	150	
Усього	11319	3989	7330	

Здійснити розрахунок функції витрат за звітний період, використовуючи функціональний (аналіз облікових даних) метод, також розрахувати загальні витрати підприємства, якщо буде збільшено обсяг виробництва до 300 одиниць продукції, а витрати на оренду приміщення зростуть на 100 грн.

Пояснення. Визначаючи загальні витрати підприємства при розширенні обсягу виробництва (x) до 300 одиниць продукції, слід звернути увагу на те, що витрати на оренду приміщення є постійними витратами, оскільки вони збільшать загальну суму постійних витрат, сума ж змінних витрат прямо пропорційна зростанню обсягу виробництва.

Розрахунок показників:

Вправа 4. Інформацію про час роботи обладнання та витрати на обслуговування обладнання наведено в табл.3.4.

Таблиця 3.4 **Вихідні дані для визначення функції витрат**

Період	Час роботи обладнання, машино-годин	Витрати на обслуговування обладнання, грн
Січень	168	19 543
Лютий	170	20 684
Березень	171	20 063
Квітень	173	20 370
Травень	178	21477
Червень	185	20 905

Необхідно:

- визначити функцію витрат на обслуговування обладнання різними методами (методом вищої-нижчої точки, візуального пристосування, найменших квадратів);

- передбачити витрати на обслуговування обладнання, якщо в липні час роботи обладнання - 195 машино-год, скориставшись функціями витрат.

Розрахунок показників:

а) метод вищої-нижчої точки _____

б) візуального пристосування _____

в) найменших квадратів _____

г) порівняльна характеристика функцій витрат, визначених різними методами

Тема 3: Система обліку і калькулювання за повними витратами

1. Основні поняття
2. Класифікація систем обліку і калькулювання собівартості
3. Система обліку і калькулювання за повними витратами
4. Калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в сільськогосподарських підприємствах

Практичне заняття № 4

Мета: вивчити системи обліку і калькулювання собівартості продукції за повними витратами, засвоїти порядок калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) за повними витратами.

Глосарій: об'єкт витрат, склад витрат, що включаються до виробничої собівартості; прямі та непрямі витрати, виробничі накладні витрати, ставка розподілу непрямих витрат, еквівалентні одиниці.

Питання для перевірки знань студентів:

1. Поняття та склад витрат.
2. У чому особливості розподілу непрямих витрат на виробництво спільних продуктів?
3. У чому особливості розподілу виробничих накладних витрат з використанням різних баз розподілу?

Теми доповідей:

1. Облік зайво- та недорозподілених накладних витрат в системі рахунків.
2. Розподіл накладних витрат на основі аналізу діяльності.
3. Підходи до розподілу непрямих витрат.
4. Розподіл адміністративних та збутових витрат на підприємствах.

Вправа 1. Витрати по автотранспорту в ВАТ «Золотий Колос» становлять 430000 грн. Автотранспортом виконано 715620 т-км, відпрацьовано 5575 машино-днів, в т.ч. спеціальними автомобілями – 805, на перевезенні працівників – 450, на обслуговуванні автотранспорту 225 машино-днів.

Визначити собівартість 1 машино-дня і 10 т-км.

Вправа 2. Визначити собівартість продукції, одиниці робіт та послуг живої тягової сили при умові:

- фактичні витрати з утримання робочих коней – 12000 грн.
- кількість фуражних днів коней – 3000
- отримано приплоду лошат від робочих коней – 10 голів
- витрати по видаленню гною – 1200 грн.
- число робочих днів – 2000 .

Вправа 3. Валовий збір зерна озимої пшениці у бункерній вазі склав 11050 ц з площі посіву 959 га. Планова собівартість 1 ц зерна озимої пшениці -70 грн. Загальні фактичні затрати на вирощування, збирання і доробку основної, супутньої і побічної продукції озимої пшениці склали 941000 грн. Установлена загибель посівів від стихійного лиха (пожежі) на площі 100 га в сумі фактичних затрат - 70000 грн. Допущене псування посівів приватною особою на площі 0,5 га, що за балансовою вартістю становить 1000 грн.

Після доробки і сушки зерна отримані зернові відходи в кількості 910 ц, які, за даними лабораторного аналізу, містять 40 % повноцінного зерна; невикористовувані відходи та усихання - у кількості 10 ц. Закладено до насінневого фонду 2000 ц зерна озимої пшениці і реалізовано 8130 ц.

Крім того, отримано 14050 ц соломи. Фактичні затрати на збирання, транспортування і скиртування соломи склали 491750 грн.

Визначити собівартість 1 ц зерна, зерновідходів, соломи озимої пшениці.

Узагальнений розрахунок собівартості продукції озимої пшениці і калькуляційних різниць навести відповідно в таблицях 4.1 і 4.2., заповнити дані таблиці.

Таблиця 4.1 Розрахунок собівартості продукції озимої пшениці (приклад умовний)

№	Зміст запису	Кількість, ц	Сума, грн
1	Валовий збір (за плановою собівартістю) ➤ зерно у бункерній вазі ➤ зерно після доробки і сушки ➤ зернові відходи з 40% вмістом повноцінного зерна ➤ зернові відходи в переведенні на повноцінне зерно (4500x40%) ➤ повноцінне зерно, що підлягає калькуляції ➤ невикористані відходи та усихання ➤ солома		X
2	Витрати з вирощування озимої пшениці в т.ч.: ➤ вартість зіпсованих посівів ➤ вартість загиблих посівів ➤ витрати на збирання соломи	X X X	
3	Витрати, що віднесені на повноцінне зерно	X	
4	Фактична собівартість 1ц повноцінного зерна	X	
5	Фактичні витрати, що віднесені на зернові відходи	X	
6	Фактична собівартість 1ц зернових відходів	X	
7	Фактична собівартість 1ц соломи	X	

Таблиця 4.2 Розрахунок калькуляційних різниць по продукції озимої пшениці

№	Види продукції озимої пшениці і канали її використання	Кількість, ц	Собівартість		Калькуляційна різниця	Кореспондуючі рахунки	
			планова	фактична		дебет	кредит
1	Зерно озимої пшениці, всього в т.ч.: - реалізовано - закладено до насінневого фонду						
2	Зернові відходи, всього: в т.ч. закладено до фуражного фонду						
3	Солома, всього: в т.ч. закладено до фуражного фонду						
	Усього по культурі	X				X	X

Вправа 4. Фактичні витрати на вирощування і зберігання кукурудзи на силос і зелений корм склали 154160,3 грн. Вихід зеленої маси 6574 ц, у т.ч. використано на виробництво силосу 2306 ц, згодовано тваринам 4268 ц.

Інші витрати на силосування зеленої маси становили 34945,55 грн.

Через 20 днів (після ферментації зеленої маси) по закінченні силосування зеленої маси кукурудзи комісія визначила вагу силосу 1845 ц.

Визначити собівартість 1 ц зеленої маси і силосу.

Вправа 5. Валовий збір коренеплодів цукрового буряку (фабричного) становив 10500ц.

Загальні фактичні витрати на вирощування і збирання цукрового буряку становили 1630000 грн. Валовий збір гички становив 1250 ц, а витрати з її збирання і транспортування - 2500 грн.

Визначити собівартість основної і побічної продукції.

Вправа 6. Витрати з утримання бджіл медово-опилювального напрямку за звітний рік склали 18270 грн., з них віднесено на запилювальні культури – 1520 грн.

Отримано меду 17 ц, воску – 1,5 ц, нових родин бджіл (роїв) – 20 кг.

Визначити виробничу собівартість продукції бджільництва.

Примітка: ціна реалізації – 1 кг меду склала – 25 грн.

1 кг воску – 30 грн.

1 кг бджіл – 80 грн.

Вправа 7. Оприбутковано продукції за звітний період:

➤ молока 5670 ц за плановою собівартістю 1 ц молока 100 грн. на суму 567000 грн.;

➤ приплоду телят 218 голів за плановою собівартістю 60 кормо-днів утримання корів на суму 327000 грн.;

➤ побічної продукції 7000 грн.

Витрати на утримання основного стада становили 917570 грн.

Кількість кормо-днів утримання корів 80300.

Визначити собівартість кожного виду продукції молочного скотарства.

Вправа 8. На початок звітного періоду в господарстві залишилось 745 голів великої рогатої худоби, живою масою 745 ц і вартістю 189713 грн. За звітний період надійшло: 510 голів приплоду масою 112 ц, вартістю 71799 грн.; куплено в інших господарствах - 50 голів, масою 50 ц, вартістю 10000 грн.

За звітний період вибуло: реалізовано 244 голови, масою 535 ц; забито на м'ясо - 50 голів, живою масою 50 ц; загинуло з вини господарства - 16 голів живою масою 8 ц.

Залишилось на кінець року 995 голів, живою масою 750 ц.

Витрати на вирощування і відгодівлю великої рогатої худоби за звітний період склали 338518 грн., з них віднесено на гній 1200 грн.

Визначити фактичну собівартість 1 ц приросту молодняку, 1 ц живої маси. Розрахунки оформити в таблиці 4.3.

Таблиця 4.3 Розрахунок фактичної собівартості 1 ц живої маси молодняку великої рогатої худоби і тварин на відгодівлі

№	Показники	Кількість, голів	Жива маса, ц	Сума, грн
1	Залишок на початок року			
2	Приплід			
3	Приріст живої маси	X		
4	Закуплено			
5	Разом надійшло			
6	Разом із залишком на початок року			
7	Реалізовано			
8	Забито на м'ясо			
8	Загинуло з вини господарства			
9	Залишок на кінець року			
10	Разом вибуло із залишком на кінець року			

Вправа 9. Затрати на утримання основного стада свиней за звітний рік становили 1956000 грн; вартість побічної продукції - 2000 грн. Оприбутковано 20625 голів приплоду живою масою 165 ц і 1299 ц приросту поросят до 2-х місячного віку. Відлучено від свиноматок і переведено в старші вікові групи 19609 голів масою 1299 ц. Залишок поросят під свиноматками на початок року становив 5000 голів живою масою 60 ц вартістю 78000 грн. Залишок поросят під свиноматками на кінець року становив 6016 голів, живою масою - 225 ц.

Визначити фактичну собівартість 1 ц приросту поросят, собівартість відлучених поросят та поросят під свиноматками. Розрахунки оформити в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4 Розрахунок фактичної собівартості живої маси поросят

№	Показники	Кількість, голів	Жива маса, ц	Сума, тис. грн
1	Залишок поросят під свиноматками на початок року			
2	Приплід			X
3	Приріст	X		
4	Разом надійшло			
5	Разом надійшло із залишком на початок року			
6	Переведено до старшої групи			
7	Залишок поросят під свиноматками на кінець року			
8	Разом вибуло із залишком на кінець року			

Тема 4: Система обліку і калькулювання за змінними витратами

1. Сутність системи обліку і калькулювання за змінними витратами (директ-костинг, верибл-костинг)
2. Основні показники маржинального підходу до управлінського обліку
3. Вплив на прибуток вибору системи калькулювання

Практичне заняття № 5

Мета: вивчити системи обліку і калькулювання собівартості продукції за повними витратами, засвоїти порядок калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) за повними витратами.

Глосарій: собівартість, оцінена за змінними витратами, калькулювання повної та неповної собівартості, директ-кост, маржинальний дохід (виробничий та загальний), внесок у покриття, маржинальний підхід до підготовки внутрішньої сегментної звітності про прибуток.

Питання для перевірки знань студентів:

1. Що таке маржинальний дохід? Коли він виникає?
2. Чим відрізняються звіти про фінансові результати, складені за системою змінних витрат та за системою повних витрат?
3. У чому вади і переваги системи калькулювання за змінними витратами?
4. Які існують моделі калькулювання змінних витрат?

Теми доповідей:

1. Вдосконалення простого директ-костингу.
2. Порівняльна характеристика американського та французького підходів до підготовки інформації на основі калькулювання неповної собівартості.

Вправа 1. Визначити фінансовий результат ДП «Еліта», що займається вирощуванням та реалізацією зернових, за методами директ-костингу та повної собівартості продукції на підставі таких даних:

Таблиця 5.1 Вирощування та реалізація зернових в ДП «Еліта»

№ з/п	Показник	червень	серпень	вересень
1	Обсяг виробництва, ц.	3300	3300	3300
2	Обсяг реалізації, ц.	3300	3000	3600
3	Ціна за центнер, грн	110	110	110
4	Змінні витрати на центнер, грн:			
	— виробничі	45,4	45,4	45,4
	— на управління та збут	5	5	5
5	Постійні витрати, грн:			
	— виробничі	71280	71280	71280
	— на управління та збут	26400	26400	26400

Відповідь оформити у вигляді табл. 5.2, 5.3. Зробити висновки стосовно доцільності застосування того чи іншого методу.

Таблиця 5.2 Звіт про прибуток (система калькулювання повних витрат)
грн.

№ з/п	Показник	червень	серпень	вересень
1	Дохід від реалізації	363000	330000	396000
2	Собівартість реалізованої продукції			
3	Валовий дохід			
4	Операційні витрати			
5	Прибуток (збиток) підприємства			

Таблиця 5.3 Звіт про прибуток (система калькулювання змінних витрат),
грн.

№ з/п	Показник	червень	серпень	вересень
1	Дохід від реалізації	363000	330000	396000
2	Собівартість реалізованої продукції			
3	Виробничий маржинальний дохід			
4	Змінні операційні витрати			
5	Загальний маржинальний дохід			
6	Постійні витрати			
7	Прибуток (збиток) підприємства			

Пояснення. Задача ґрунтується на визначенні методики калькулювання собівартості продукції на основі повних та змінних витрат.

Вправа 2. Підприємство «Смак» протягом місяця виробляє і продає три види ковбасних виробів: напівкопчена ковбаса «Краківська» варена ковбаса «Лікарська» та сосиски «Дитячі», за таких умов:

Показник	Виріб		
	«Краківська»	«Лікарська»	«Дитячі»
Залишок на складі, кг.	40	30	15
Обсяг реалізації, кг.	100	36	40
Обсяг виробництва, кг.	80	40	50
Матеріальні витрати, грн	240	240	90
Заробітна плата, грн	420	120	60
Інші змінні витрати виробництва, грн	640	240	150
Постійні витрати виробництва, грн	400	300	210
Постійні витрати управління, грн	—	210	—
Змінні, витрати управління та збуту, грн	300	145	80
Витрати на рекламу, грн	200	105	100
Ціна реалізації, грн	45	38	26

Використовуючи метод директ-костинг:

- 1) розрахувати нижню межу ціни кожного виробу;
- 2) визначити фінансовий результат від реалізації продукції методами повних витрат та директ-костингу;
- 3) сформулювати управлінське рішення стосовно виробництва даних видів продукції на основі проведених розрахунків.

Пояснення. Перший етап розв'язання задачі ґрунтується на рівнянні: (Ціна x Обсяг продажу) = (Змінні витрати x Обсяг продажу) + Постійні витрати. Для розв'язання другого етапу задачі скористайтеся поясненням до задачі 1.

Вправа 3. Використовуючи метод розвинутого директ-костингу, визначити:

- а) маржинальний дохід по виробу;
- б) маржинальний дохід по підприємству;
- в) чистий дохід підприємства.

Вихідні дані такі (грн):

Виручка від реалізації	92160
Амортизація обладнання та приміщення цеху	4160
Сировина та основні матеріали	25410
Заробітна плата виробничих працівників	14410
Витрати на освітлення та опалення цеху	10280
Електроенергія на технологічні потреби	8600
Поточний ремонт обладнання	3720
Витрати на рекламу та реалізацію продукції	3200
Адміністративні витрати	2600

Пояснення. Для розв'язання задачі слід скористатися методикою ступеневого покриття постійних витрат у сумі маржинального доходу.

Вправа 4. Визначити оптимальну комбінацію виробництва та реалізації двох видів біологічних добавок для відгодівлі свиней в ПП «Заграй», якщо є така інформація стосовно витрат та доходів:

Показники	Біодобавки		Разом
	Протан Т+	Провімі	
Обсяг реалізації, кг.	600	400	1000
Ціна за кг, грн	10,0	9,0	Х
Змінні витрати на 1 кг, грн	7,0	5,0	Х
Постійні витрати на випуск, грн	Х	Х	2040

Пояснення. Для розв'язання задачі потрібно скористатися формулою маржинального доходу на одну зведену одиницю продукції:

$$\Delta \text{МД} = \sum_{i=1}^n \text{МД}_i \times \text{SM}_i$$

де МД_і – маржинальний дохід на одиницю і-го виробу;

SM_і – питома вага і-го виробу в загальному обсязі реалізації.

Вправа 5. На основі наведених даних визначити невідомі показники, використовуючи рівняння «точки беззбитковості».

Вид продукції	Виручка від реалізації, грн.	Обсяг реалізації, ц.	Ціна за 1 ц., грн.	Змінні витрати, грн		Постійні витрати, грн		Маржинальний дохід, грн		Прибуток, грн	
				На 1ц.	На обсяг	На 1ц.	На обсяг	На 1ц.	На обсяг	На 1ц.	На обсяг
Зерно	?	?	100	?	?	?	226875	43	?	?	?
Соняшник	542000	?	200	?	?	?	84010	127	?	?	260160

За кожним з показників навести формули розрахунків і прокоментувати результати розрахунків.

Вправа 6. ДП «Агрономія» вирощує п'ять сортів озимої пшениці: Юна, Одеська 265, Струмок, Ніконія, Селянка. На підставі інформації, отриманої в системі обліку повних та неповних витрат, зробити пропозиції щодо оновлення сортів за таких умов:

Сорти	Обсяг виробництва, ц.	Змінні витрати, грн.		Постійні витрати, грн		Повна собівартість, грн		Виручка, грн.		Прибуток, грн	
		на 1 ц.	усього	на 1 ц.	усього	на 1 ц.	усього	на 1 ц.	усього	на 1 ц.	усього
Юна	500	97						136			
Одеська 265	500	78						105			
Струмок	260	85						117			
Ніконія	280	75						100			
Селянка	300	68						125			
Разом	X	X		X	76660	X		X		X	

Постійні витрати розподіляються між сортами озимої пшениці наступним чином:

Сорти	Розподіл суми постійних витрат	
	%	грн.
Юна	63	
Одеська 265	10	
Струмок	3	
Ніконія	10	
Селянка	14	
Разом	100	76660

Визначити:

- фінансовий результат по кожному виробу за допомогою методу обліку повних та неповних витрат;
- зробити пропозиції щодо розміру загального фінансового результату за оптимізації асортименту сортів.

Вправа 7. ПП «Шпик» займається виробництвом свинини, яку реалізує за ціною 45 грн за кілограм. При цьому: змінні витрати на 1 кг — 20 грн, загальні постійні витрати — 5000 грн.

Визначити:

- 1) точку беззбитковості (у натуральних одиницях та у грошовому виразі);
- 2) обсяг реалізації, необхідний для отримання прибутку в розмірі 8000 грн;
- 3) який прибуток отримає підприємство за обсягу реалізації 180 000 грн;

По кожному пункту навести формули розрахунків і прокоментувати отримані результати.

Тема 5: Стандарт-кост і нормативний метод обліку

1. Сутність і особливості систем стандарт-кост та нормативного методу обліку
2. Облік відхилень від нормативів
3. Аналіз відхилень від нормативів

Практичне заняття № 6

Мета: здобути навички калькулювання за нормативними витратами.

Глосарій: *норми, нормативи, нормативні витрати, нормативна калькуляція, відхилення від норм, класифікатори відхилень.*

Питання для перевірки знань студентів:

1. Охарактеризувати облік відхилень від стандартних витрат у різних системах калькулювання.
2. Яке основне призначення нормативного обліку виробничих витрат?
3. Які особливості у визначенні собівартості при застосуванні нормативного обліку?
4. Що спільне, а що відмінне у нормативному методі обчислення собівартості і методі «стандарт-кост»?

Теми доповідей:

1. Історія виникнення та застосування системи «стандарт-кост»
2. Характеристика стандартів, які використовуються у системі стандарт-кост.

Вправа 1. ЗАТ «Українка» має власну пекарню, яку використовує для власних потреб. Визначити і проаналізувати відхилення від норм витрат борошна за умови, що:

- за місяць виготовлено 200 буханок хліба;
- норма витрат на одну буханку 0,5 кг, ціна 2 грн;
- фактично витрачено борошна 80 кг, на суму 200 грн.

Пояснення. Загальне відхилення деталізувати на відхилення за рахунок норм (кількості) і за рахунок цін (вартості).

Вправа 2. Визначити і проаналізувати відхилення від норм трудових витрат в пекарні ЗАТ «Українка» за умови, що:

- за місяць виготовлено 300 кг хлібобулочних виробів;
- норми витрат борошна на 10 кг виробів:
  - за трудомісткістю — 1,5 л/год;
  - за тарифною ставкою — 10 грн;
- фактично витрачено 50 л/год, нараховано зарплати 550 грн.

Пояснення. Загальне відхилення деталізувати на відхилення за трудомісткістю і за середньогодинною оплатою.

Вправа 3. У гнучкому кошторисі виробничих накладних витрат ПП «Нива» передбачено 100 тис. грн постійних накладних витрат і 26 грн змінних витрат на одиницю продукції. Стандартний обсяг виробництва - 5000 од. продукції, фактичний — 6000 од. при загальній сумі фактичних накладних витрат — 280 тис. грн.

Необхідно визначити:

- 1) бюджетні виробничі накладні витрати на стандартний обсяг виробництва;
- 2) нормативну ставку розподілу виробничих накладних витрат (ставку поглинання);
- 3) розподілені і списані («поглинуті») накладні витрати у звітному періоді;
- 4) відхилення фактичних накладних витрат від нормативних всього і за рахунок зміни окремих факторів:
  - а) обсягу виробництва;
  - б) нормативної ставки накладних витрат при фактичному обсягу виробництва;
  - в) дотримання норм накладних витрат.

Вправа 4. Визначити загальну собівартість товарного випуску балансовим і нормативним методами по статті «Основна заробітна плата» за даними:

- а) незавершене виробництво на початок місяця:
  - за нормою — 4000 грн;
  - зміна норм — 100 грн (-);
  - разом — ...;
- б) витрати за місяць:
  - за нормою 25 000 грн;
  - відхилення від норм 5000 грн (+);
  - разом — ...;
- в) незавершене виробництво на кінець місяця:
  - за нормою 2500 грн;
- г) списано за брак:
  - за нормою 600 грн;
- д) списано за товарний випуск:

- за нормою — ...;
- зміна норм — ...;
- відхилення від норм — ....

Вправа 5. СЗАТ «Колос» має на балансі їдальню, в якій харчуються працівники підприємства. Бухгалтерія відносить на витрати виробництва накладні витрати за ставкою 0,75 грн з розрахунку на 1 грн прямої оплати праці. Відповідно до гнучкого бюджету виробничих накладних витрат при фонді прямої заробітної плати розміром 1200 грн. загальновиробничі витрати складають 840 грн., а при фонді зарплати 1500 грн — 975 грн. Фактична сума загальновиробничих витрат у першому випадку становила 900 грн, а у другому - 1000 грн.

Необхідно визначити:

- 1) формулу для розрахунку гнучкого бюджету виробничих накладних витрат;
- 2) нормативний фонд оплати праці, виходячи з якого розраховано ставку списання («поглинання») накладних витрат;
- 3) чисте відхилення фактичних витрат від нормативних та його складові для двох обсягів виробництва (1200 і 1500 грн оплати праці).

Вправа 6. ПП «Заброда» займається виробництвом соняшникової олії. Підприємство застосовує нормативну систему обліку. У звітному місяці було одержано такі показники:

1. Нормативні витрати насіння соняшнику — 3 ц на 1 ц олії; нормативна вартість 1 ц. насіння — 200 грн.
2. Нормативні витрати прямої праці — 12 люд.-год. на 1 ц олії при нормативній оплаті 4 грн за 1 годину.
3. Фактично придбано насіння у звітному місяці 75 ц на суму 14250 грн; витрачено насіння соняшнику при виробництві — 72 ц.
4. Фактичні прямі витрати праці - 315 люд.-год.; сума оплати праці — 1125 грн; нормативний обсяг прямих витрат праці - 288 люд.-год.
5. Формула гнучкого кошторису (бюджету) загальновиробничих витрат на місяць 1500 грн + 1,60 грн на 1 год. прямих витрат праці; фактична сума загальновиробничих витрат - 1955 грн.
6. Фактичний обсяг виробництва у звітному місяці — 22 ц олії.

Необхідно визначити і проаналізувати відхилення фактичних витрат від нормативних за матеріалами, оплатою праці та загальновиробничими витратами.

МОДУЛЬ 2: ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ

Тема 6: Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку

1. Сутність аналізу «В-О-П» (CVP-аналіз, Cost-Volume-Profit)
2. Визначення точки беззбитковості
3. Визначення запасу міцності та операційного важелю
4. Графічний метод аналізу «В-О-П»

Практичне заняття № 7

Мета: здобути навички визначення точки беззбитковості, обсягу виробництва і прибутку за різних умов і варіантів.

Глосарій: «CVP-аналіз», точка беззбитковості, запас міцності, чутливість прибутку, операційний важіль.

Питання для перевірки знань студентів:

1. Надати графічне зображення точки беззбитковості (з нескладним цифровим прикладом).
2. Зобразити графік взаємозв'язку «прибуток обсяг».
3. Зобразити графік маржинального доходу.
4. Здійснити аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни обсягу продажу та постійних витрат.
5. Здійснити аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни ціни та обсягу продажу.
6. Здійснити аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни величини змінних витрат.
7. Як розрахувати точку беззбитковості у натуральному і грошовому виразі?
8. Що таке «коефіцієнт маржинального доходу»? Який його економічний зміст?
9. Чим відрізняється операційний прибуток від чистого прибутку?
10. Як розрахувати необхідний обсяг продажу продукції якщо визначено конкретну величину бажаного прибутку?

Теми доповідей:

1. Особливості застосування СУР-аналізу в діяльності торговельних підприємств
2. Типи управлінських рішень, інформація для яких готується із застосуванням методики СУР-аналізу
3. Диференціальний аналіз: сутність та практичні ситуації
4. Особливості СУР-аналізу при калькулюванні повної та неповної собівартості.
5. Огляд підходів до аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» в економічній теорії, економіці та обліку.

Вправа 1. Визначте відсутні дані за умови, що на підприємстві виготовляється один вид продукції.

Таблиця 7.1

Варіант	Продаж, грн	Загальні змінні витрати, грн	Маржинальний дохід на одиницю, грн.	Постійні витрати, грн	Операційний прибуток, грн	Кількість проданих одиниць
I	?	120 000	20	?	25 000	4000
II	180 000	?	?	45 000	30 000	5000
III	600 000	?	30	150 000	90 000	?

Вправа 2. Постійні витрати фермерського господарства «Нива» при вирощуванні кукурудзи на зерно становлять 245 000 грн, змінні витрати на 1 т виробленої продукції — 735 грн, а коефіцієнт маржинального доходу — 80%. Визначте величину обсягу продажу (в натуральних одиницях), необхідну для отримання операційного прибутку у розмірі 50 000 грн.

Пояснення. Для розв'язання задачі слід скористатися визначенням коефіцієнта маржинального доходу для встановлення ціни одиниці виробленої продукції.

Вправа 3. ПСП «Валентина» спеціалізується на вирощуванні картоплі. За рік обсяг реалізації становить 3000 т продукції за ціною 850 грн/т. Сукупні змінні витрати на виробництво становлять 1162 тис. грн, постійні — 387 тис. грн.

Необхідно визначити:

1. Точку критичного обсягу виробництва і реалізації продукції;
2. Маржинальний і операційний прибуток на весь випуск і на одиницю продукції.

Вправа 4. Підприємство «Прилуки» виробляє один вид продукції і реалізує за середньою ціною 56 грн. за одиницю. Змінні витрати на виробництво одиниці продукції складають 20 грн, постійні витрати — 16200 грн за місяць. Проектна потужність підприємства — 1000 одиниць продукції, ставка оподаткування прибутку — 25%.

Необхідно визначити:

1) точку беззбитковості у натуральному та грошовому вимірниках і у відсотках до проектної потужності;

2) суму чистого прибутку (збитку), який отримає підприємство при досягненні проектної потужності;

3) яку кількість продукції необхідно реалізувати, щоб отримати чистий прибуток:

— а) 8100 грн.;

— б) 9 грн. на одиницю реалізованої продукції;

— в) 20% від обсягу реалізації;

4) яку необхідно встановити ціну за одиницю продукції, щоб підприємство при досягненні проектної потужності могло одержати 9000 грн чистого прибутку.

Вправа 5. ПОСП «Промінь» вирощує і продає насіння соняшнику. Змінні витрати на 1 т продукції складають 525 грн. Підприємство може обрати один з трьох каналів реалізації:

- I - виробляти і продавати 250 т по 2200 грн, що забезпечить 375000 грн прибутку;
  - II - виробляти і продавати 150 т по 2500 грн;
  - III - виробляти і продавати 90 т по 2800 грн.
- Визначити, який варіант дій для ПОСП «Промінь» є найефективнішим.

Вправа 6. Ковбасний цех випускає і продає напівкопчену ковбасу «Одеська» за ціною 36 грн за 1 кг. Проектна потужність цеху 5000 кг ковбаси за місяць. Змінні витрати на 1 кг ковбаси складають 30 грн, постійні витрати цеху 19600 грн за місяць.

Необхідно визначити:

- 1) поріг рентабельності (точку беззбитковості) у натуральному та грошовому вимірнику і у відсотках до проектної потужності;
- 2) ціну реалізації, яка забезпечить беззбитковість виробництва при досягненні проектної потужності;
- 3) ціну реалізації, при якій підприємство отримає 2 грн прибутку з кожного кг проданої продукції при максимальному обсязі виробництва
- 4) суму прибутку, яку одержить підприємство при виробництві 3500 кг ковбаси за місяць.

Тема 7: Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

1. Основи прийняття управлінських рішень
2. Релевантний підхід до прийняття управлінських рішень
3. Застосування диференційного аналізу для вибору найкращих альтернатив
4. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень

Практичне заняття № 8

Мета: оволодіти навичками підготовки інформації для прийняття управлінських рішень, користуючись інформацією різного виду.

Глосарій: релевантні та нерелевантні витрати, минулі та майбутні витрати, витрати немонетарного характеру, маржинанльний дохід, маржинанльні витрати, види управлінських рішень, безперервний облік запасів, система постійного обліку запасів, ABC-аналіз (контроль) стану запасів, оптимальний розмір замовлення та чинники, які його обумовлюють, оптимальний розмір замовлення

Питання для перевірки знань студентів:

1. В чому сутність диференціального аналізу?
2. Що таке «релевантність»?
3. Яка інформація є релевантною для визначення доцільності прийняття спеціального замовлення?

4. Яка інформація є релевантною для прийняття рішення «виробляти чи купувати»?

Теми доповідей:

1. Концепція релевантності в економічній літературі
2. Використання критерію релевантності в аналізі альтернатив.
3. Короткострокові управлінські рішення та інформація, необхідна для їх реалізації.
4. Прийняття рішень в умовах наявності обмежень: теоретико-практичний аспект.
5. Обґрунтування рішення про «ефективного» партнера.

Вправа 1. У ремонтній майстерні СТОВ «Колос» використовуються деталі, які можна виробляти власними силами, а можна у необмеженій кількості придбавати у постачальників. При власному виготовленні змінні витрати на одну деталь складають 50 грн, а постійні - 100000 грн за рік. У постачальників ціна за одну деталь становить 150 грн.

Необхідно визначити, при якій річній потребі в деталях вигідно виробляти їх власними силами, а при якій — купувати у постачальників.

Вправа 2. Керівництво СВК «Добробут» вирішує питання автоматизації важливої операції складного технологічного процесу. Можливі три варіанти вирішення цієї проблеми — застосування обладнання з ручним управлінням, напівавтоматичного та автоматичного обладнання. Дослідження та розрахунки економістів показали, що при різних рівнях автоматизації виробничого процесу витрати змінюються таким чином:

Рівень автоматизації	Змінні витрати на одиницю, грн	Загальна сума постійних витрат, грн
З ручним управлінням	20	10000
Напівавтомати	10	50000
Автомати	2	100000

Необхідно визначити:

- 1) при якому обсязі виробництва доцільніше використовувати обладнання з ручним управлінням;
- 2) в яких межах обсягу виробництва доцільне застосування напівавтоматів та автоматів;
- 3) якою буде ефективність комплексної автоматизації при річному обсязі виробництва 3000 одиниць продукції.

Вправа 3. Дослідження, проведені на СЗАТ «Калинівське», визначили, що змінні витрати на 1 км пробігу легкового автомобіля марки X становлять в середньому за рік 40 коп. До цієї суми включено вартість бензину та мастильних матеріалів, поточного ремонту, зносу і заміни автошин.

Середньорічну суму постійних витрат визначено у сумі 3500 грн (страхування — 500 грн. податки — 200, техогляд - 300, знос автомобіля - 2500 грн). Припустимо, що ці витрати не будуть змінюватися протягом декількох перших років використання автомобіля.

Виходячи з наведених даних, необхідно визначити:

- які з названих витрат є диференціальними за умови, що керівник вирішив використати автомобіль лише для поїздки на семінар на відстань 1200 км;
- які з витрат будуть диференціальними, якщо керівник вирішує проблему: чи зареєструвати автомобіль і користуватися купленим новим автомобілем, і проїхати за рік 25000 км (розрахунково), чи користуватися громадським транспортом, що за його оцінкою коштуватиме 5000 грн за рік;
- які з витрат будуть диференціальними, якщо керівництво лише планує купити такий автомобіль з тим, щоб протягом п'яти років їздити по 25000 км щорічно, а користування альтернативними видами транспорту підприємству коштуватиме 5000 грн за рік.

Тема 8: «Бюджетування і контроль»

1 Сутність бюджетування.

2 Організаційні аспекти процесу бюджетування. Види і формати бюджетів.

3 Методика складання бюджетів.

4 Організація контролю за виконанням бюджету.

5 Контроль на основі гнучких бюджетів.

Практичне заняття № 9

Мета: навчитися складати бюджети різних видів

Глосарій: бюджетування, бюджет, відхилення від гнучкого бюджету, відхилення від статичного гнучкого бюджету, ефективність, результативність.

Питання для перевірки знань студентів:

1. Що таке бюджетування? У чому полягає його мета?
2. Що таке зведений бюджет? З яких елементів він складається?
3. Які види відхилень існують?
4. Що таке гнучкий бюджет? Для чого він використовується?

Теми доповідей:

- 1 У чому полягає методика підготовки фінансових бюджетів?

Вправа 1. СТОВ «Світязь» має у своєму складі цех по виробництву олії. На друге півріччя наступного року ним було складено бюджет продаж соняшникової олії у помісячному розрізі (кг): VII - 9000; VIII - 16000; IX - 24000; X - 22000; XI - 20000; XII - 19000.

Запаси готової продукції на складі плануються і підтримуються у розмірі 25% обсягу реалізації наступного місяця, а сировини (насіння соняшнику) — 20% потреби наступного місяця. Норматив витрачання

сировини на 1 кг олії — 3 кг, нормативна вартість сировини 0,80 грн. за 1 кг, собівартість олії - 11 грн. за 1 кг.

Необхідно скласти бюджети:

- виробництва продукції;
- потреби в основній сировині та вартості матеріальних витрат на виробництво;
- заготівлі сировини;
- вартості запасів готової продукції та сировини на початок і кінець третього кварталу.

Вправа 2. ТОВ «Горизонт» планує на наступні місяці такі показники діяльності:

Обсяг реалізації товарів: у вересні — 400 шт., жовтні — 600 шт., листопаді - 800 шт., грудні - 500 шт. Середня ціна реалізації товару — 16 грн. за одиницю. З досвіду відомо, що 60% вартості реалізованого товару оплачується покупцем у поточному місяці, 30% - у наступному місяці, 8 - через два місяці, а 2% - не будуть оплачені взагалі (сумнівні борги).

Підприємство купує товари по 10 грн. за одиницю. Половину їх оплачує в поточному місяці, а решту — в наступному. Залишки товарів наприкінці місяця плануються на рівні 20 шт. плюс 10% від обсягу реалізації у наступному місяці. Планові витрати обігу щомісячно: змінні — 1 грн. на одиницю товару; постійні — 500 грн. за місяць, з них амортизація необоротних активів — 240 грн. У листопаді товариство планує продати повністю зношене обладнання за 200 грн., погасити вексель на суму 800 грн., сплатити податок на прибуток за жовтень та кредиторську заборгованість постачальникам за минулі періоди - 1550 грн.

Залишок коштів на 1 листопада планується у розмірі 400 грн.

Необхідно виконати попередні розрахунки та скласти бюджет коштів на листопад.

Вправа 3. ЗАТ «Світанок» готується до складання основного (зведеного) бюджету на наступний рік, виходячи з нормативних даних (табл. 9.1).

Таблиця 8.1 Нормативні дані для складання зведеного бюджету

Показник	Вид продукції	
	А	Б
Розрахунковий обсяг продажів, од.	5000	1000
Ціна за одиницю продукції, грн.	105,40	164,00
Запаси готової продукції:		
- на початок року, од.	100	50
грн.	8670	5810
- на кінець року, од.	1100	50
Норми витрат матеріалів на одиницю продукції, кг		
- матеріал В	12	12
- матеріал Д	6	8
Норми витрат праці на одиницю продукції, люд.-год.	14	20

Незавершеного виробництва немає. Наявні залишки матеріалів (табл. 9.2)

Основна заробітна плата — 2,05 грн. за годину.

Загальновиробничі витрати розподіляються пропорційно-відпрацьованому часу.

Таблиця 9.2 Залишки матеріалів у ЗАТ «Світанок»

Показник	Матеріал	
	В	Д
На початок періоду, кг	5000	5000
На кінець періоду, кг	6000	1000
Нормативна вартість, грн./кг	1,20	2,60

Для досягнення очікуваного обсягу виробництва необхідні такі витрати загального характеру:

- змінні загальновиробничі 153000;
- постійні загальновиробничі 55000;
- адміністративні 37000;
- комерційні 38000.

На підставі наведених даних необхідно скласти:

- 1) бюджет продажів;
- 2) бюджет виробництва;
- 3) бюджет витрачання основних матеріалів;
- 4) бюджет придбання основних матеріалів;
- 5) бюджет прямих витрат праці;
- 6) бюджет собівартості виготовленої продукції;
- 7) бюджет собівартості реалізованої продукції;
- 8) бюджетний звіт про прибутки і збитки.

Тема 9 : ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. Поняття і класифікація центрів відповідальності
2. Принципи обліку, звітності й оцінки діяльності центрів відповідальності
3. Облік і оцінка діяльності центрів витрат
4. Облік і оцінка діяльності центрів доходу
5. Облік і оцінка діяльності центрів прибутку
6. Облік і оцінка діяльності центрів інвестицій
7. Поняття про трансфертні ціни та їх застосування

Практичне заняття № 10

Мета: навчитись складати звіт про результати діяльності центру відповідальності та обчислювати і аналізувати відхилення від стандартів (норм) змінних і постійних витрат.

Питання для перевірки знань студентів:

1. Оцінка діяльності центрів відповідальності.
2. Подвійна трансфертна ціна.

3. У чому полягає мета обліку за центрами відповідальності?
4. Що таке «центр відповідальності»? за якою ознакою і для чого їх виокремлюють?
5. Які види центрів відповідальності існують?
6. Які показники застосовують для оцінки діяльності центрів відповідальності?

Теми доповідей:

1. Облік витрат для безперервного вдосконалення діяльності
2. Аналіз витрат для управління на основі діяльності.
3. Управлінський облік нефінансових показників діяльності.

Вправа 1. У таблиці 10.1 необхідно заповнити інформацію щодо можливих центрів відповідальності сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 10.1 Центри відповідальності у виробничій сфері

Центри витрат	Центри відповідальності	Керівник центру відповідальності	Основні види діяльності
Ферма ВРХ	Молочно-товарна ферма	Завідуючий молочно-товарною фермою (бригадир)	Виробництво молока, вирощування молодняка до 20 днів
	Ферма по відгодівлі ВРХ	Завідуючий фермою по відгодівлі ВРХ (бригадир)	Відгодівля молодняка на м'ясо, підготовка ремонтного молодняка
...	...	...	...

Вправа 2. Використовуючи дані таблиці 10.2, необхідно розкрити особливості методів обліку і контролю виробничих витрат.

Таблиця 10.2 **Характеристика основних методів обліку і контролю виробничих витрат**

Назва методу	Порядок доведення завдань до підрозділу	Склад витрат	Спосіб виявлення відхилень від плану (бюджету)	Особи, що відповідають за відхилення	Система стимулювання
Стандарт-кост	На певний період на підставі нормативних даних	...	...	...	...
Нормативний метод обліку	...	...	За допомогою нормативних документів і проведених розрахунків	...	...
Директ-костинг	...	...	...	...	За рішенням власника та наявності трудової угоди
Чекова форма контролю	...	Виробничі витрати, загальновиробничі витрати, а також в разі потреби відрахування на покриття загальногосподарських витрат та витрат на збут	...	...	...

Вправа 3. Виробничий підрозділ підприємства ПСП «Україна» має такі показники роботи за звітний місяць:

Таблиця 10.3

Показник	За планом	Фактично
Обсяг виробництва і реалізації продукції, шт.	1500	2000
Ціна реалізації, грн за одиницю продукції	200	198
Собівартість одиниці продукції, грн за одиницю продукції	180	182

Необхідно визначити:

- 1) валовий прибуток підрозділу за звітний період (за планом і фактично);
- 2) відхилення валового прибутку в цілому та під впливом окремих факторів:
  - обсягу продажів;
  - ціни реалізації;
  - собівартості продукції.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» містить таке визначення внутрішньогосподарського (управлінського) обліку:

– *система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством;*

– процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень;

– система обліку, яка повинна задовольняти потреби адміністрації в інформації, необхідній для вирішення проблем управління;

– це облік господарської діяльності підприємства, а також його активів, зобов'язань та власного капіталу, який полягає у спостереженні, вимірюванні та реєстрації.

2. Управлінський облік охоплює....:

– *всі види облікової інформації, яка необхідна для управління в межах даного підприємства;*

– інформацію, яка використовується зовнішніми та внутрішніми користувачами (учасниками, засновниками, менеджерами, акціонерами, банками, податковими органами тощо);

– інформацію, яка використовується зовнішніми користувачами (контрольними органами, іншими зацікавленими структурами);

– інформацію у вартісному вигляді про зміни в стані активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства з метою оцінки його майнового та фінансового стану, а також результатів діяльності.

3. Управлінський облік має свої особливості, серед яких:

– *система обліку повинна задовольняти потреби адміністрації в інформації, необхідній для вирішення проблем управління;*

– розвиток автоматизації виробничих процесів, а також нових методів управління;

– надання у вигляді фінансових звітів - інформації про фінансовий і майновий стан підприємства;

– використання комп'ютерної техніки для управління та автоматизації облікових робіт.

4. Метою управлінського обліку є:

– *допомога керівництву в досягненні стратегічної мети підприємства;*

– використання різних прийомів і способів, за допомогою яких відображаються об'єкти управлінського обліку в інформаційній системі підприємства;

– облік витрат за центрами відповідальності;

– автоматизація планування обліку і калькулювання собівартості продукції та автоматизація аналізу витрат.

5. Розвиток ринкових відносин в Україні зумовив зростання потреби в обліковій інформації, необхідній для управління підприємством. Тож, вперше термін “управлінський облік” з'явився в Україні:

– *в ухваленому в 1999 році Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”;*

– в середині 50-х років ХХ ст.;

– на початку ХХ століття;

– з прийняттям Податкового кодексу України.

6. Положеннями Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" управлінський облік розглядається як:

- синонім внутрішньогосподарського обліку;
- синонім фінансового обліку;
- синонім виробничого обліку;
- синонім господарського обліку.

7. Управлінський облік щодо того, хто його організовує та щодо обов'язковості:

- організовується керівництвом підприємства та не є обов'язковим;
- організовується державними органами (міністерствами і відомствами) та є обов'язковим;
- організовується керівництвом підприємства та є необов'язковим з окремих питань;
- організовується керівництвом підприємства та є обов'язковим за вимогами Податкового кодексу України.

8. Загальноприйнятими принципами, які можна застосовувати до управлінського обліку є такі:

- принцип методологічної незалежності;
- інформаційний принцип;
- прогнозний принцип;
- аналітичний принцип.

9. В процесі історичного розвитку сформувалися і розвивалися три основні системи обліку, які включають:

- загальну систему обліку;
- систему управлінського обліку;
- систему фінансового обліку;
- систему господарського обліку.

10. Загальну систему обліку можуть застосовувати в Україні:

- лише суб'єкти малого підприємництва;
- більшість підприємств України (крім суб'єктів малого підприємництва, що обрали загальну систему обліку);
- більшість промислових підприємств;
- більшість сільськогосподарських підприємств.

11. Загальна система обліку щодо обліку витрат та запасів ґрунтується на:

- обліку витрат підприємства за функціональною ознакою (застосовують рахунки "Виробництво", "Виробничі накладні витрати", "Адміністративні витрати", "Витрати на збут" та безперервному обліку запасів;
- обліку витрат підприємства за видами та періодичному обліку запасів;
- окремому веденні рахунків фінансового та виробничого обліку, які не кореспондують один з одним. Взаємозв'язок фінансового та виробничого обліку досягається за допомогою спеціальних контрольних рахунків.

12. Переплетена система обліку передбачає:

- окреме ведення фінансового та виробничого обліку в системі рахунків, які не кореспондують один з одним;
- калькулювання собівартості окремих видів продукції та контроль витрат на її виробництво;

- виокремлення двох автономних систем рахунків відповідно до цілей фінансового й управлінського обліку;
- обліку витрат підприємства за елементами та періодичному обліку запасів.

13. Більшість українських підприємств (крім суб'єктів малого підприємництва, що обрали загальну систему обліку) застосовують ..... систему рахунків:

- загальну;
- інтегровану;
- переплетену;
- автономну.

14. Етичні норми бухгалтерів з управлінського обліку включають:

- компетентність;
- професійність;
- відповідальність;
- зосередженість.

15. Предметом управлінського обліку є:

- виробнича діяльність підприємства в цілому та окремих його структурних підрозділів;
- ресурси (запаси, обладнання, трудові ресурси тощо) та господарські процеси;
- сукупність різних прийомів і способів, за допомогою яких відображаються об'єкти управлінського обліку в інформаційній системі підприємства;
- елементи методу бухгалтерського обліку (документування, інвентаризація, система рахунків, подвійний запис, оцінка, калькуляція та ін.).

16. Об'єктами управлінського обліку виступають:

- ресурси (запаси, обладнання, трудові ресурси, фінансові ресурси тощо) та господарські процеси;
- сукупність різних прийомів і способів, за допомогою яких відображаються об'єкти управлінського обліку в інформаційній системі підприємства;
- сукупність об'єктів в процесі всього циклу управління підприємством;
- елементи методу бухгалтерського обліку (документування, інвентаризація, система рахунків, подвійний запис, оцінка, калькуляція та ін.).

17. Методом управлінського обліку є:

- сукупність різних прийомів і способів, за допомогою яких відображаються об'єкти управлінського обліку в інформаційній системі підприємства;
- ресурси (запаси, обладнання, трудові ресурси, фінансові ресурси тощо) та господарські процеси;
- сукупність об'єктів в процесі всього циклу управління підприємством;
- елементи методу бухгалтерського обліку (документування, інвентаризація, система рахунків, подвійний запис, оцінка, калькуляція та ін.).

18. Метод управлінського обліку включає такі елементи методу бухгалтерського обліку:

- документація;
- індексний метод;
- факторний аналіз;
- лінійне програмування.

19. Принцип безперервності діяльності підприємства:

- передбачає оцінку діяльності активів та зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триває далі;
- відображає виробничий цикл підприємства і є важливим для побудови системи управлінського обліку;
- означає, що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому;
- ґрунтується на разовій фіксації даних в первинних документах або виробничих розрахунках і багаторазовому їх використанні в усіх видах управлінської діяльності без повторної фіксації, реєстрації або розрахунків.

20. Принцип періодичності:

- відображає виробничий цикл підприємства і є важливим для побудови системи управлінського обліку;
- передбачає оцінку діяльності активів та зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триває далі;
- означає, що при здійсненні будь-яких видів діяльності слід постійно порівнювати витрати, понесені в результаті діяльності з отриманим результатом;
- ґрунтується на разовій фіксації даних в первинних документах або виробничих розрахунках і багаторазовому їх використанні в усіх видах управлінської діяльності без повторної фіксації, реєстрації або розрахунків.

21. Принцип методологічної незалежності:

- передбачає, що кожне підприємство встановлює свої правила організації та порядку ведення управлінського обліку;
- означає, що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому;
- означає, що при підготовці інформації слід враховувати всі можливі варіанти, однак обрати найоптимальніший з метою прийняття управлінських рішень;
- ґрунтується на разовій фіксації даних в первинних документах або виробничих розрахунках і багаторазовому їх використанні в усіх видах управлінської діяльності без повторної фіксації, реєстрації або розрахунків.

22. Принцип орієнтації обліку на досягнення стратегічних цілей підприємства:

- означає, що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому;
- означає, що при здійсненні будь-яких видів діяльності слід постійно порівнювати витрати, понесені в результаті діяльності з отриманим результатом;
- передбачає визначення тенденцій і перспектив кожного підрозділу в формуванні прибутку підприємства на всіх його стадіях (від виробництва до реалізації продукції);
- не означає, що при здійсненні будь-яких видів діяльності слід постійно порівнювати витрати, понесені в результаті діяльності з отриманим результатом.

23. Принцип результативності означає:

- що при здійсненні будь-яких видів діяльності слід постійно порівнювати витрати, понесені в результаті діяльності з отриманим результатом;
- що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати фінансові результати підприємства;
- передбачає визначення тенденцій і перспектив кожного підрозділу в формуванні прибутку підприємства на всіх його стадіях (від виробництва до реалізації продукції);

– не передбачає визначення тенденцій і перспектив кожного підрозділу в формуванні прибутку підприємства на всіх його стадіях (від виробництва до реалізації продукції).

24. Принцип багатоваріантності:

– означає, що при підготовці інформації слід враховувати всі можливі варіанти, однак обрати найоптимальніший з метою прийняття управлінських рішень;

– ґрунтується на разовій фіксації даних в первинних документах або виробничих розрахунках і багаторазовому їх використанні в усіх видах управлінської діяльності без повторної фіксації, реєстрації або розрахунків;

– означає, що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому;

– не означає, що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому.

25. Принцип відповідальності означає:

– що за величину і витрат і результатів відповідальність несе конкретна особа, яка їх контролює;

– що приймаючи рішення на будь-якому рівні і обираючи найоптимальніше з них, слід пріоритетним вважати інтереси підприємства в цілому;

– що кожне підприємство встановлює свої правила організації та порядку ведення управлінського обліку;

– ґрунтується на разовій фіксації даних в первинних документах або виробничих розрахунках і багаторазовому їх використанні в усіх видах управлінської діяльності без повторної фіксації, реєстрації або розрахунків.

26. Для цілей управлінського обліку витрати класифікують за принципом:

– “різні витрати – для різних цілей”;

– за економічним змістом;

– прийняття управлінських рішень;

– залежності від обсягу виробництва.

27. Класифікація витрат здійснюється за такими напрямками:

– оцінка запасів та визначення фінансового результату;

– витрати на продукцію;

– витрати періоду;

– витрати діяльності.

28. Релевантні витрати — це:

– витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття певного рішення;

– витрати, що не залежать від прийняття рішення;

– витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або впливати на них значний вплив;

– витрати, які менеджер не може контролювати або не може на них впливати.

29. Дійсні витрати — це:

– витрати, які зумовлюють зменшення активів або збільшення зобов'язань;

– вигода, яка втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення;

– витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення;

– витрати на виробництво додаткової одиниці продукції.

30. Основні витрати — це:

- сукупність прямих витрат на виробництво продукції;
- вартість витрачених матеріалів, які стають частиною готової продукції і які можна віднести до певного виробу економічно доцільним шляхом;
- витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можна віднести до певних виробів економічно доцільним шляхом;
- витрати, пов'язані з процесом виробництва, які можна віднести до певних виробів економічно доцільним шляхом.

31. Альтернативні витрати — це:

- вигоди, які втрачаються, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення;
- витрати на виробництво додаткової одиниці продукції;
- витрати на обробку сировини для перетворення її на готовий продукт;
- витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення, а нерелевантні витрати — це витрати, що не залежать від прийняття рішення.

32. Маржинальні витрати — це:

- витрати на виробництво додаткової одиниці продукції;
- витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або справляти на них значний вплив;
- витрати, які менеджер не може контролювати або не може на них впливати;
- середні витрати на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг).

33. Поведінка витрат — це:

- характер реагування витрат на зміни у діяльності підприємства;
- реагування витрат при зміні виробництва;
- діапазон діяльності, в межах якого містяться елементи змінних і постійних витрат;
- математичний опис взаємозв'язку між витратами та їх факторами.

34. Функція витрат — це:

- математичний опис взаємозв'язку між витратами та їх факторами;
- процес обчислення динаміки витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами й різними факторами на підставі дослідження діяльності;
- реагування витрат при зміні виробництва;
- прогнозування майбутніх витрат для різних рівнів (умов) діяльності.

35. У спрощеному вигляді функцію витрат можна описати за формулою (де Y – загальні витрати; a – загальні постійні витрати; b – змінні витрати на одиницю діяльності; x – значення фактора витрат):

- $Y = a + bx$;
- $Y = a - bx$;
- $Y = abx$;
- $Y = a + b + x$.

36. Вичерпані (спожиті) витрати — це:

- збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду;
- збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу або іншої вигоди в майбутніх періодах;
- витрати на обробку сировини для перетворення її на готовий продукт;
- витрати на виробництво продукції.

37. Для контролю діяльності окремих підрозділів та оцінки роботи їх керівників класифікують витрати:

- контрольовані та неконтрольовані;
- релевантні та нерелевантні;
- змінні та постійні;
- напівзмінні та змішані.

38. Діяльність, яка впливає на витрати, називають:

- фактором витрат;
- операціями, що мають місце в процесі господарської діяльності підприємства;
- поведінкою витрат;
- характером реагування витрат на зміни у діяльності підприємства.

39. Формула розрахунку валового прибутку має наступний вигляд:

- *Продаж (Виручка) – Собівартість реалізованих товарів;*
- Запас товарів на початок періоду + Собівартість придбаних товарів - Запас товарів на кінець періоду;
- Змінні доходи + Постійні доходи (за всіма видами діяльності);
- Доходи - Витрати.

40. Наявність змішаних витрат ускладнює побудову функції витрат. Тому для визначення функції витрат застосовують різні методи, серед них:

- метод вищої-нижчої точки;
- коефіцієнт детермінації;
- інтервал упевненості;
- лінійне програмування.

41. Для визначення функції витрат застосовують різні методи. Сутність методу “Технологічний аналіз” полягає в наступному:

- передбачає системний аналіз функції діяльності з метою визначення технологічного взаємозв'язку між витратами ресурсів та результатом діяльності;
- визначені функції витрат шляхом розподілу їх на змінні та постійні щодо відповідного чинника на підставі вивчення даних рахунків бухгалтерського обліку;
- визначені функції витрат на підставі припущення, що змінні витрати є різницею між загальними витратами за найвищого та найнижчого рівнів діяльності;
- передбачає розподіл показників на дві групи, виходячи зі зростання значення x , та розрахунок постійних витрат на основі середніх значень x і y .

42. Калькулювання – це:

- процес визначення собівартості певного об'єкта витрат;
- предмет або сегмент діяльності, що потребує окремого вимірювання пов'язаних з ним витрат;
- собівартість об'єктів витрат, яку визначають за допомогою системи виробничого обліку;
- система обліку, яка забезпечує калькулювання і контроль собівартості об'єктів витрат.

43. Вибір системи виробничого обліку залежить від технології й організації виробництва. Тому різні підприємства використовують різні системи виробничого обліку. Однак упровадження будь-якої системи виробничого обліку передбачає:

- вибір відповідної системи калькулювання продукції;

- вимірювання витрат на виробництво кожного спільного продукту після точки розподілу;
- вибір прямих витрат для простеження до об'єкта витрат;
- вибір сукупностей непрямих витрат, що підлягають розподілу між об'єктами витрат.

44. Головною проблемою віднесення витрат до відповідних об'єктів є непрямі витрати. Типовим прикладом непрямих витрат є:

- накладні витрати;
- контрольовані витрати;
- неконтрольовані витрати;
- виробничі витрати.

45. Загальні витрати – це:

- витрати на здійснення діяльності, що споживається кількома виробничими або обслуговуючими підрозділами;
- витрати одного процесу, в результаті якого одночасно виробляється кілька продуктів;
- метод калькулювання, що передбачає включення до собівартості всіх (змінних і постійних) виробничих витрат;
- сума, на яку розподілені накладні витрати перевищують їхню фактичну величину.

46. Як називають калькуляцію, яку складають після закінчення звітного періоду:

- фактична;
- планова;
- нормативна ;
- очікувана.

47. Ставка розподілу накладних витрат розраховується за формулою:

$$\frac{\text{Розмір накладних витрат}}{\text{Фактичне значення бази розподілу}} = \frac{\text{Розподілена сума накладних витрат}}{\text{Фактичне значення бази розподілу}}$$

$$\text{Ставка розподілу} = \frac{\text{Розподілена сума накладних витрат}}{\text{Заздалегідь визначена ставка розподілу накладних витрат}}$$

(Фактичний обсяг діяльності - Очікуваний обсяг діяльності) x Ставка розподілу загальноновиробничих витрат

48. Метод розподілу взаємних послуг – це:

- метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно з урахуванням взаємних послуг;
- метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого їхні витрати списують безпосередньо на витрати виробничих підрозділів;
- метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно щодо виробничих підрозділів та інших обслуговуючих підрозділів;

– метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, що передбачає розподіл взаємних послуг шляхом розв'язання системи рівнянь.

49. Метод одночасного розподілу – це:

– *метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, що передбачає розподіл взаємних послуг шляхом розв'язання системи рівнянь;*

– метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого їхні витрати списують безпосередньо на витрати виробничих підрозділів;

– метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно щодо виробничих підрозділів та інших обслуговуючих підрозділів;

– метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно з урахуванням взаємних послуг.

50. У практиці вибір бази розподілу накладних витрат залежить від характеру діяльності й технології виробництва. Найпоширенішими базами розподілу є:

– *пряма заробітна плата;*

– *чисельність робітників;*

– *заробітна плата керівників різних рівнів управління;*

– *вартість устаткування.*

51. Одиниця вимірювання окремих видів продукції (робіт, послуг), собівартість яких визначається, — це:

– *калькуляційна одиниця;*

– *об'єкт обліку витрат;*

– *об'єкт калькуляції;*

– *натуральні показники.*

52. Яка база розподілу непрямих витрат використовується в умовах переважно ручних робіт:

– *години праці робітників;*

– *відпрацьовані машино-години;*

– *прямі витрати матеріалів;*

– *пряма заробітна плата.*

53. Калькулювання за замовленнями – це:

– *система калькулювання собівартості продукції на основі обліку витрат за кожним індивідуальним виробом або за окремою партією виробів;*

– *система калькулювання собівартості продукції на основі групування витрат у межах окремих процесів або стадій виробництва;*

– *метод калькулювання, що передбачає включення до собівартості всіх (змінних і постійних) виробничих витрат;*

– *метод калькулювання, що передбачає включення у собівартість продукції лише змінних виробничих витрат.*

54. Цю систему калькулювання традиційно застосовують в індивідуальних та дрібносерійних виробництвах (кораблебудування, авіаційна промисловість, будівництво, виробництво меблів, видавнича діяльність тощо):

– *калькулювання за замовленнями;*

– *калькулювання за процесами;*

– *калькулювання повних витрат;*

– *калькулювання змінних витрат .*

55. Фактична собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв (за винятком гужового транспорту) визначається:

- щомісяця;
- 1 раз в кінці року;
- щоквартально;
- потребами користувача (в робочому режимі).

56. Послуги, надані одним допоміжним виробництвом іншому допоміжному виробництву, оцінюються за:

- *плановою собівартістю;*
- фактичною собівартістю;
- справедливою вартістю;
- первісною вартістю.

57. Аналітичні рахунки по допоміжним виробництвам закриваються:

- *в певній послідовності;*
- довільно, без дотримання послідовності;
- за розпорядженням керівництва підприємства;
- за ініціативою керівництва допоміжних виробництв.

58. Для розрахунку фактичної собівартості 1 м³ газу необхідно витрати на газопостачання, включаючи вартість, поділити на його кількість:

- *приданого газу;*
- спожитого газу;
- добутого газу;
- спецодягу.

59. Для розрахунку собівартості 10 кіловат-годин електроенергії потрібно вартість електроенергії, одержаної із загальної мережі, витрати на утримання електрогосподарства (без урахування вартості енергії спожитої в допоміжних виробництвах) поділити на загальну кількість спожитої електроенергії без урахування:

- електроенергії, використаної електрогосподарством;
- *електроенергії, використаної рослинництвом;*
- електроенергії, використаної тваринництвом;
- електроенергії, використаної адміністрацією підприємства.

60. Для потреб управлінського обліку фактична собівартість виконаних робіт та приплоду живої тягової сили визначається:

- *1 раз в кінці року;*
- щомісяця;
- щоквартально;
- в робочому режимі на вимогу керівника підприємства.

61. В бухгалтерському обліку загальновиробничі витрати ремонтної майстерні розподіляються між окремими замовленнями (ремонтами) пропорційно до:

- *нарахованої прямої оплати праці працівникам ремонтної майстерні;*
- прямих витрат за кожним ремонтом;
- кількості виконаних ремонтів;
- вартості використаних запасних частин.

62. Фактична собівартість закінчених поточних ремонтних робіт (виконаних замовлень з поточного ремонту техніки) списується на:

- споживачів послуг (галузі, для потреб яких виконувався ремонт);
- збільшення вартості відремонтованої техніки;
- збільшення загальновиробничих витрат ремонтної майстерні;
- фінансові результати.

63. В бухгалтерському обліку загальновиробничі витрати ремонтної майстерні обліковуються на рахунку:

- 234;
- 91;
- 92;
- жодної правильної відповіді.

64. Фактична собівартість послуг холодильних камер відноситься на:

- споживачів (галузі, для потреб яких надаються послуги холодильної камери);
- збільшення вартості продукції, яка зберігалась (в дебет рахунків 26, 27, 208);
- окремий аналітичний рахунок субрахунку 234;
- фінансові результати.

65. Послуги вантажного автотранспорту з перевезення вантажів обліковуються в:

- тонно-кілометрах;
- кілометрах пробігу;
- машино-годинах;
- погонних метрах.

66. Собівартість однієї голови приплоду по ЖТС обчислюється за вартістю:

- 60 кормо-днів утримання однієї голови дорослої рогатої худоби;
- 60 кормо-днів утримання однієї голови молодняка лошат;
- 60 коне-днів утримання однієї голови дорослої рогатої худоби;
- 60 коне-днів утримання однієї голови молодняка лошат.

67. Собівартість одного кормо-дня (для оцінки вартості приплоду) розраховується:

- діленням всієї суми витрат з утримання робочої худоби на загальну кількість кормо-днів;
- діленням загальної суми витрат на утримання робочої худоби (без вартості приплоду, гною та іншої побічної продукції) на кількість відпрацьованих робочих днів (без днів роботи на самообслуговуванні);
- діленням загальної вартості кормо-днів на кількість кормоднів;
- діленням всієї суми витрат з утримання робочої худоби на загальну кількість виконаних коне-днів;

68. По електропостачанню обчислюють собівартість:

- 10 кВт/год. спожитої електроенергії;
- 1 кВт/год. відпущеної електроенергії;
- 10 кВт/год. отриманої електроенергії;
- 100 кВт/год. відпущеної електроенергії.

69. До інформації, що відображається протягом року по дебету аналітичного рахунку “Млин” належить:

- фактична собівартість переробки давальницького зерна;
- *виробничі витрати, які забезпечують процес помолу зерна та кількість і вартість переробленого власного зерна;*
- кількість основної (борошно) і побічної (висівки) продукції отриманої від переробки свого зерна;
- кількість переробленого давальницького зерна в оцінці за плановою собівартістю 1 ц переробки.

70. Загальні витрати на утримання машинно-тракторного парку (за винятком оплати праці та вартості палива) розподіляються пропорційно обсягу в:

- *умовних еталонних гектарах;*
- тонно-кілометрах;
- коне-днях;
- гектарах.

71. На суму перевищення доходів від первісного визнання сільськогосподарської продукції, над фактичними витратами рослинництва, буде складено бухгалтерську проводку:

- *Дебет 231 та Кредит 710;*
- *Дебет 710 та Кредит 231;*
- *Дебет 740 та Кредит 231;*
- *Дебет 231 та Кредит 740.*

72. Собівартість 1 ц приросту живої маси ВРХ визначається діленням:

- *загальної суми витрат на утримання ВРХ (без вартості побічної продукції) на кількість центнерів приросту живої маси;*
- загальної суми витрат на утримання ВРХ на кількість центнерів приросту живої маси;
- загальної суми витрат на утримання ВРХ на кількість поголів'я;
- загальної суми витрат на утримання ВРХ (без вартості побічної продукції) на кількість поголів'я.

73. На собівартість приплоду ягнят відноситься ... %, загальної суми на утримання овець основного стада (залежно від породи овець):

- 1, 2, 3;
- 5, 10, 20;
- 10, 11, 12;
- 10, 12, 15.

74. До статті витрат виробництва "Інші витрати на утримання необоротних активів" включаються:

- *вартість пального та мастильних матеріалів на переїзд тракторів та самохідних машин з однієї ділянки на іншу;*
- вартість спецодягу та спецвзуття, що видаються працівникам, зайнятим доглядом за худобою, птицею тощо (за винятком вартості спецодягу, який видається ветпрацівникам і сторожам), а також інших малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- витрати на будівництво та утримання літніх таборів, загонів, навісів та інших споруд некапітального характеру для тварин;
- платежі за страхування майна, тварин, урожаю сільськогосподарських культур, а також окремих категорій працівників, зайнятих безпосередньо на роботах з підвищеною небезпекою для життя і здоров'я у випадках, передбачених законодавством.

75. У промислових виробництвах сільськогосподарських підприємств обчислюється фактична собівартість продукції, отриманої від переробки якої сировини:

- власної;
- давальницької;
- власної та давальницької;
- тієї, яка переробляється за плату.

76. Яким бухгалтерським записом в промислових виробництвах сільськогосподарських підприємств оформляється переробка давальницької сировини:

- Дебет 233 та Кредит 27;
- Дебет 27 та Кредит 233;
- *Дебет 903 та Кредит 233;*
- Дебет 233 та Кредит 903;

77. Яким бухгалтерським записом оформлюється направлення на переробку в власній олійниці сільськогосподарського підприємства власної сировини (насіння соняшнику):

- *Дебет 233 та Кредит 27;*
- Дебет 27 та Кредит 233;
- Дебет 903 та Кредит 27;
- Дебет 233 та Кредит 903;

78. В розрізі зазначених промислових виробництв (млин, олійниця) вказати найменування побічної продукції:

- комбікорм;
- борошно;
- висівки;
- олія.

79. Звіт № 5.6 с.-г. про витрати та вихід продукції (робіт, послуг) інших виробництв виступає:

- *регістром аналітичного обліку;*
- *регістром синтетичного обліку;*
- *регістром меморіально-ордерної форми обліку;*
- *реєстри Журнал-Головної форми обліку.*

80. Для аналітичного обліку основних виробництв (субрахунки 231 «Рослинництво», 232 «Тваринництво») за журнально-ордерної форми обліку передбачено ведення:

- *Звіту № 5.5 с.-г. про витрати та вихід продукції основного виробництв;*
- *Звіту № 5.6 с.-г. про витрати та вихід продукції (робіт, послуг) інших виробництв;*
- *Журналу-ордеру 5 В с.-г.;*
- *Головної книги.*

81. За кредитом субрахунків 231 та 232, сільськогосподарські підприємства згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи» обліковують:

- *додаткові біологічні активи та суму витрат по посівах, що загинули від стихійного лиха;*
- *сільськогосподарську продукцію переробних (промислових) виробництв;*
- *виконані роботи та надані послуги;*

– прямі матеріальні витрати, трудові та інші прямі витрати, а також виробничі накладні витрати та витрати від браку.

82. Сальдо рахунку 231:

- завжди нульове;
- завжди дебетове;
- може бути кредитове;
- *завжди дебетове або нульове.*

83. За цільовим призначенням, господарською цінністю, економічними вигодами від використання сільськогосподарська продукція поділяється на основну, побічну та....:

- *супутню;*
- додаткові біологічні активи;
- іншу сільськогосподарську продукцію;
- ваш варіант.

84. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- *загальновиробничі витрати, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати;*
- надзвичайні витрати;
- фінансові витрати;
- адміністративні витрати.

85. Згідно п. 12 П(С)БО 30 “Біологічні активи” та п. 6.1. Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів - сільськогосподарську продукцію рослинництва при її первісному визнанні оцінюють за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, а за відсутності активного ринку на неї за:

- *виробничою собівартістю (нормативними витратами);*
- плановою собівартістю;
- фактичною собівартістю;
- первісною вартістю.

86. В тому випадку, якщо планова собівартість перевищує рівень фактичної собівартості, то коригування проводиться через застосування:

- *методу “червоне сторно”;*
- методу допrowодки (звичайного запису);
- коректора;
- жодної правильної відповіді.

87. В тому випадку, якщо сума фактичної собівартості (фактичних витрат) перевищує суму планової собівартості, то складається кореспонденція на суму калькуляційної різниці через застосування:

- *методу допrowодки (звичайного запису);*
- методу “червоне сторно”;
- коректора;
- жодної правильної відповіді.

88. Об’єктом калькулювання продукції рослинництва (на прикладі соняшнику на зерно) є:

- *насіння соняшнику;*

- культура “соняшник на зерно”;
- 1 центнер;
- витрати на виробництво 1 ц насіння соняшнику;

89. По зернових і зернобобових культурах основною продукцією є:

- зерно;
- мертві відходи;
- солома;
- полова.

90. Для обчислення собівартості овочів, які вирощуються в полі (відкритого ґрунту) з витрат за рік віднімається вартість побічної продукції за нормативними витратами, решта витрат розподіляється на всі види основної продукції. При цьому затрати розподіляються по видах продукції:

- пропорційно зібраної площі;
- пропорційно показнику квадратнометроднів вирощування кожного виду продукції;
- пропорційно вегетаційного періоду вирощування овочів;
- жодної правильної відповіді.

91. Побічна продукція за умови відсутності на неї активного ринку може бути оцінена за нормативними витратами, які включають:

- витрати на збирання, транспортування, переміщення, скиртування та інші витрати, пов'язані із заготівлею цієї продукції;
- транспортно-заготівельні витрати;
- загальновиробничі витрати;
- вартість придбання побічної продукції.

92. При первісному визнанні сільськогосподарської продукції можливе перевищення її вартості над понесеними витратами. Ця різниця відноситься до інших операційних доходів (субрахунок ..... “Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю”):

- 710;
- 740;
- 910;
- 940.

93. При калькулюванні продукції сільськогосподарського виробництва необхідно керуватися:

- Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затвердженими Наказом Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р.;
- Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку біологічних активів, затвердженими Наказом Міністерства фінансів України № 1315 від 29 груд. 2006 р.;
- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 „Біологічні активи”, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України № 790 від 18 лип. 2005 р.;
- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 р.

94. Первісне визнання основної сільськогосподарської продукції рослинництва відображається записом:

- Дебет 27 Кредит 231;

- Дебет 21 Кредит 231;
- Дебет 231 Кредит 27;
- Дебет 231 Кредит 231.

95. Розподілені загальновиробничі витрати рослинництва відображаються в обліку записом:

- Дебет 231 Кредит 91;
- Дебет 91 Кредит 231;
- Дебет 27 Кредит 91;
- Дебет 91 Кредит 66, 65.

96. До основних ознак директ-костингу відноситься наступне:

- в процесі калькулювання визначається маржинальний дохід;
- оперативний облік відхилень від норм споживання ресурсів з визначенням величини відхилень за місцями виникнення, причинами і винуватцями цих відхилень для управління затратами;
  - наявність норм споживання ресурсів і облікових цін на ці ресурси в процесі діяльності підприємства;
  - відображення фактичних затрат з розподілом їх на затрати за нормами та відхилення від норм.

97. У зарубіжній практиці систему калькулювання за змінними витратами називають:

- директ-костинг;
- абсорбшен-костинг;
- стандарт-костинг ;
- АВС-костинг.

98. Маржинальний дохід (брутто-прибуток) – це показник, який розраховується за формулою:

- різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами;
- сума змінних витрат, постійних витрати та операційного прибутку;
- різниця постійних витрат та прибутку;
- жодної правильної відповіді.

99. Директ-костинг широко використовується:

- на авіапідприємствах;
- на підприємствах обробних галузей промисловості (машинобудівної, шинної, меблевої, швейної, шкіряної, харчової), які здійснюють масове та серійне виробництво різноманітної й складної продукції з великою кількістю деталей та вузлів;
- в індивідуальних та дрібносерійних виробництвах (кораблебудування, авіаційна промисловість, будівництво, виробництво меблів, видавнича діяльність тощо);
- на сільськогосподарських підприємствах.

100. Хто з відомих радянських учених-бухгалтерів був організатором розробки і впровадження в Радянському Союзі системи нормативного обліку витрат:

- М.Х. Жебрак;
- М.Г. Чумаченко;
- В.Ф. Палій;
- В.Г. Макаров.

101. В економічній літературі США розглядаються різні типи стандартів. До них не належать:

- зведені;
- базисні;
- поточні;
- мотивуючі.

102. Базисні стандарти – це:

– нормативи, які не коригуються після їх першочергового визначення, якщо не відбувається суттєвих змін в технічних характеристиках продукції або в процесі її виробництва;

– нормативи, які передбачають їх постійне коригування на основі змін їх технологічних умов, цін і тарифів;

– включають нормативи лише тих елементів витрат і на такому рівні, які приймаються і виникають в оптимальних умовах виробництва при найбільш сприятливих цінах;

– визначаються зусиллями працівників підприємства;

103. Стандарти, які встановлюються для некваліфікованих робітників з більшими витратами праці при низькій тарифній оплаті:

- полегшені стандарти;
- ідеальні стандарти;
- досягнені стандарти;
- мотивуючі стандарти.

104. Поточні стандарти - це нормативи, які:

– передбачають їх постійне коригування на основі змін їх технологічних умов, цін і тарифів;

– включають нормативи лише тих елементів витрат і на такому рівні, які приймаються і виникають в оптимальних умовах виробництва при найбільш сприятливих цінах;

– відображають нормативні витрати, які можна очікувати при даних ймовірних умовах функціонування виробництва. Вони передбачають всі очікувані елементи витрат, включаючи можливі втрати, брак і відходи;

– нормативи, які не коригуються після їх першочергового визначення, якщо не відбувається суттєвих змін в технічних характеристиках продукції або в процесі її виробництва.

105. Відповідь на запитання типу: Який обсяг діяльності забезпечить відшкодування всіх витрат? Яку кількість продукції слід реалізувати, щоб одержати бажаний прибуток? Як вплине на прибуток зниження ціни продукції та збільшення обсягу продажу? - можна дістати шляхом аналізу:

- взаємозв'язку "витрати — обсяг — прибуток";
- релевантності інформації для прийняття управлінських рішень;
- варіантів альтернативних рішень;
- коефіцієнту маржинального доходу.

106. Аналіз взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток" можна здійснити за допомогою графіків, до яких не відноситься:

- графік операційного прибутку;
- графік беззбитковості;
- графік взаємозв'язку "прибуток—обсяг";

– графік маржинального доходу.

107. Точка беззбитковості — це:

– *обсяг продажу (діяльності), за якого доходи підприємства дорівнюють його витратам;*

- обсяг продажу (діяльності), необхідний для отримання бажаного прибутку;
- це різниця між доходом від реалізації і змінними витратами підприємства;
- жодної правильної відповіді.

108. Точку беззбитковості не можна виразити в таких вимірниках:

- *трудових;*
- натуральних (кількість продукції);
- грошових (виручка);
- відсотках до нормальної потужності.

109. Користувачами даних управлінського обліку є:

- *керівники всередині господарства;*
- банки;
- податкові органи;
- фінансові та кредитні установи.

110. Запас міцності – це:

– *рівень поточної діяльності суб'єкта господарювання, що перевищує точку беззбитковості;*

- співвідношення постійних та змінних витрат підприємства;
- міра того, наскільки може збільшитись обсяг продажу до точки беззбитковості;
- співвідношення постійних і змінних витрат, що забезпечує більший відсоток зростання прибутку, ніж відповідний відсоток зростання обсягу продажу.

111. Операційний важіль — це:

– *співвідношення постійних і змінних витрат, що забезпечує більший відсоток зростання прибутку, ніж відповідний відсоток зростання обсягу продажу;*

- співвідношення постійних та змінних витрат підприємства;
- визначення впливу на прибуток зміни витрат, ціни та обсягу продажу;
- жодної правильної відповіді.

112. Системами обліку є такі наведені нижче категорії:

- *переплетена, загальна, інтегрована;*
- переплетена, автономна, загальна;
- двоколова, інтегрована;
- періодична, загальна.

113. До витрат з метою прийняття рішень належать:

- *релевантні і нерелевантні;*
- вичерпані і невичерпані;
- прямі і непрямі;
- витрати на продукцію і витрати періоду.

114. Цілеспрямований вибір з кількох альтернативних варіантів такої дії, що забезпечує досягнення обраної мети або розв'язання певної проблеми – це:

- *прийняття рішення ;*
- чітке усвідомлення наявних проблем;

- порівняння дійсних та альтернативних витрат;
- жодної правильної відповіді.

115. Процес підготовки і прийняття рішення містить кілька етапів, які не передбачають:

- *вибір підходу до оцінки витрат на оплату праці;*
- прийняття рішення;
- аналіз кількісних показників з урахуванням якісних факторів;
- вибір мети (постановка проблеми).

116. Витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або чинити на них значний вплив – це:

- *контрольовані витрати;*
- обов'язкові витрати;
- дійсні витрати;
- можливі витрати.

117. Вичерпаними є витрати, які:

- *забезпечують отримання доходу у звітному періоді;*
- забезпечують отримання доходу у майбутніх звітних періодах;
- капіталізуються у вигляді активів підприємства;
- здійснюються нерегулярно.

118. Підприємство розглядає альтернативу: реалізувати урожай помідорів чи направити частину врожаю на переробку з метою виготовлення томатного соку – це:

- *рішення "продавати чи обробляти далі";*
- рішення "виробляти чи купувати";
- рішення про спеціальне замовлення;
- рішення про розширення або скорочення сегмента діяльності.

119. Можливості підприємства найчастіше обмежені. Обмеження – це:

- *чинники, що обмежують виробництво або реалізацію продукції;*
- рішення, спрямоване на складання виробничої програми, котра забезпечить – – максимізацію прибутку;
- фактор витрат;
- функція бізнесу.

120. Рішення «виробляти чи купувати?» – це:

- *рішення, пов'язане з розглядом альтернативи: виробляти самостійно окремі компоненти продукції (деталі, комплектуючі тощо) чи купувати їх у зовнішніх постачальників;*
- рішення спрямоване на складання виробничої програми, що забезпечить максимізацію прибутку за умов наявних обмежень;
- рішення щодо того, які напрями діяльності розширювати, а які скорочувати залежно від їх прибутковості;
- рішення про розширення або скорочення послуг, виробів, підрозділів та інших сегментів на підставі аналізу їх прибутковості.

121. Продуктом бюджетування є:

- *бюджет;*
- стратегічне планування;
- довгостроковий план;
- жодної правильної відповіді.

122. Період, для якого підготовлений і використовується бюджет, називають:

- *бюджетним періодом;*
- стратегічним періодом;
- господарським періодом;
- жодної правильної відповіді.

123. Бюджетним періодом зазвичай є:

- рік;*
- місяць;
- весь період існування підприємства;
- квартал.

124. Сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів підприємства це:

- *генеральний (зведений) бюджет;*
- операційний бюджет;
- фінансовий бюджет;
- бюджет витрат на виробництво.

125. Бюджети, які не відносяться до операційних бюджетів:

- *бюджетний баланс;*
- бюджет продажу;
- бюджет грошових коштів;
- бюджет запасів.

126. Бюджетний комітет — це:

- документ, що визначає склад інформації, необхідної для складання бюджетів, осіб, відповідальних за збирання, узагальнення та передання цієї інформації, а також терміни виконання відповідних бюджетних процедур;
- *робочий орган, який забезпечує розробку й узгодження бюджетів;*
- форма фінансової звітності, що містить інформацію про майбутній фінансовий стан підприємства, який очікується в результаті запланованих операцій;
- проміжок часу, для якого підготовлено і використовується бюджет.

127. Найпоширенішими методами складання бюджетів є:

- *бюджетування через приращення і бюджетування "з нуля";*
- підхід "згори — вниз" і підхід "знизу — вгору";
- керівництво з бюджетування;
- комбінований підхід "знизу — вгору, згори — вниз".

128. Складання бюджетів на підставі фактичних результатів, досягнутих у попередньому періоді називається:

- *бюджетуванням через приращення;*
- бюджетуванням "з нуля";
- схваленням бюджетних оцінок;
- безперервним бюджетуванням.

129. Складений бюджет відображає показники, що їх має досягти підприємство. Проте в процесі господарської діяльності можуть виникати відхилення. Відхилення — це:

- *різниця між фактичними й бюджетними показниками;*

- процес зіставлення фактичних результатів з бюджетними, аналізу відхилень та внесення необхідних корективів;
- показники, що їх мало досягти підприємство;
- звіт, що містить порівняння запланованих і фактичних показників і розрахунок відхилень із зазначенням їх причин.

130. Залежно від причини виникнення, відхилення поділяють на дві групи:

- *відхилення внаслідок планування;*
- сприятливі (позитивні) відхилення;
- несприятливі (негативні) відхилення;
- повторювані відхилення.

131. Базову інформацію для планування прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та виробничих накладних витрат містить:

- *бюджет виробництва;*
- бюджет капітальних вкладень;
- бюджетний звіт про прибуток;
- прогноз продажу.

132. Бюджет непрямих матеріалів і непрямой зарплати є:

- *бюджетом загальновиробничих витрат;*
- бюджетом витрат на збут;
- зведеним бюджетом;
- бюджетом грошових коштів.

133. До центрів відповідальності належать:

- *центри витрат;*
- центри грошових коштів;
- центри збуту;
- центри придбання.

134. Центр відповідальності за витратами - це підрозділ:

- *керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів й інвестицій в активи центру;*
- менеджер якого відповідає за отримання доходів, але не несе відповідальності за витрати;
- керівник якого відповідальний не тільки за витрати, але й за обсяги виробництва і продажу, ціни, а також за фінансові результати свого підрозділу;
- в якому може бути встановлений оптимальний взаємозв'язок між витратами та результатами діяльності.

135. Трансфертна ціна – це:

- *ціна, за якою продукти або послуги одного центру відповідальності компанії передаються іншому центру відповідальності цієї компанії;*
- ціна, за якою продукти або послуги реалізуються членам цієї компанії;
- ринкова ціна на продукти або послуги;
- оптова ціна на продукти або послуги.

136. Управлінська звітність – це:

- *внутрішня звітність, основна мета якої полягає у наданні оперативної, релевантної інформації у відповідності до вимог управлінського персоналу;*

- бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період;
- планова, нормативно-довідкова та фактична інформація аналітичного обліку;
- контрольний звіт або звіт про виконання кошторису.

137. Основною метою обліку нормативних витрат є:

- визначення точки беззбитковості;
- точніший розподіл фактичних витрат;
- облік фактичних витрат з одночасним виділенням нормативних витрат і відхилень від нормативів;
- визначення фактичної собівартості продукції.

138. В однопродуктовому виробництві з коротким виробничим циклом собівартість одиниці продукції визначається:

- діленням усіх витрат за певний період на обсяг виробництва продукції за цей же період;
- безпосереднім обчисленням прямих витрат і розподілом за певною базою непрямих витрат;
- розподілом усіх витрат пропорційно кількості машино-годин;
- немає правильної відповіді.

139. У разі визначення собівартості продукції за виробничими витратами операційний прибуток обчислюється як різниця між доходом від продажу і:

- собівартістю виготовленої продукції;
- собівартістю реалізованої продукції та витратами на збут;
- собівартістю реалізованої продукції, адміністративними витратами і витратами на збут;
- немає правильної відповіді.

140. У системі обліку нормативних витрат за методом стандарт-кост усі записи на рахунках запасів і витрат ведуться:

- за нормативами;
- тільки за фактичними витратами;
- за нормативними витратами та їх відхиленнями від фактичних;
- за плановими витратами.

141. Вид продукції, стадія виробництва, замовлення, програма, для яких організовують відокремлений облік витрат, – це:

- об'єкт обліку витрат;
- об'єкт калькуляції;
- калькуляційна одиниця;
- предмет обліку витрат.

142. Вид продукції (робіт, послуг), замовлення, програма, собівартість яких визначають, – це:

- об'єкт обліку витрат;
- об'єкт калькуляції;
- калькуляційна одиниця;
- предмет обліку витрат.

143. Супутня (побічна) продукція оцінюється:

- за ціною можливого використання або реалізації;

- за вмістом корисних речовин;
- пропорційно вартості за цінами реалізації;
- пропорційно собівартості основної продукції.

144. В умовах переважно ручних робіт в основному виробництві для розподілу непрямих витрат використовується база розподілу:

- *прямі витрати праці;*
- відпрацьовані машино-години;
- прямі витрати сировини та матеріалів;
- загальновиробничі витрати.

145. Переважно в умовах автоматизації виробництва для розподілу непрямих витрат використовується база розподілу:

- прямі витрати праці;
- *відпрацьовані машино-години;*
- прямі витрати сировини та матеріалів;
- загальновиробничі витрати.

146. Переважно позамовний метод калькулювання собівартості використовують у такій з перелічених галузей:

- видобувна промисловість;
- металургійна промисловість;
- *будівництво, ремонтне виробництво;*
- фармацевтичне виробництво.

147. Переважно попередільне калькулювання собівартості використовують у такій з перелічених галузей:

- видобувна промисловість;
- *харчова промисловість;*
- будівництво, ремонтне виробництво;
- фармацевтичне виробництво.

148. У зарубіжній практиці систему калькулювання повних витрат називають:

- директ-костинг;
- *абзорбшен-костинг;*
- АВС-костинг;
- стандарт-костинг.

149. Калькуляційні системи за ступенем поглинання постійних витрат поділяються на такі групи:

- позамовне та попроцесне калькулювання;
- фактичне та змішане калькулювання;
- *калькулювання повних та змінних витрат;*
- місячне і кварталне калькулювання.

150. Калькуляційні системи за об'єктом калькулювання поділяються на такі групи:

- *позамовне та попроцесне калькулювання;*
- фактичне та змішане калькулювання;
- калькулювання повних та змінних витрат;
- місячне і кварталне калькулювання.

151. Процес: «усі витрати підрозділів допоміжного та обслуговуючих виробництв відразу відносять на основні виробничі підрозділи без урахування взаємних послуг між підрозділами» належить до такого методу розподілу витрат:

- зарахування взаємних послуг;
- *прямого розподілу;*
- одночасного розподілу;
- послідовного розподілу.

152. Економічний процес: «витрати кожного допоміжного та обслуговуючого підрозділу розподіляються поетапно між відповідними основними, допоміжними та обслуговуючими структурними одиницями» відповідає такому методу розподілу витрат як:

- зарахування взаємних послуг;
- *послідовного розподілу;*
- одночасного розподілу;
- прямого розподілу.

153. Для визначення нормативного коефіцієнта постійних загальновиробничих витрат загальна сума планових постійних загальновиробничих витрат ділиться на:

- максимальну потужність;
- мінімальну потужність;
- *нормальну потужність;*
- середню потужність.

154. Недоліками системи директ-костинг є:

- собівартість незавершеної і готової продукції є заниженою;
- відсутній розрахунок повної собівартості продукції;
- *собівартість незавершеної і готової продукції є заниженою; відсутній розрахунок повної собівартості продукції;*
- немає правильної відповіді.

155. Вкажіть найбільш повний перелік витрат, які можуть використовуватись у допоміжних виробництвах сільськогосподарських підприємств:

- витрати на оплату праці; паливо і мастильні матеріали; сировина і матеріали.
- корми (ЖТС); роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів.
- *витрати на оплату праці; паливо і мастильні матеріали; сировина і матеріали; корми (ЖТС); роботи та послуги (підрядний спосіб); витрати на ремонт необоротних активів, інші витрати;*
- паливо і мастильні матеріали; корми.

156. Для оцінювання вибуття виробничих запасів підприємство може застосовувати такі методи оцінювання запасів:

- лише метод ідентифікованої собівартості;
- лише метод «перший—перший» (FIFO);
- *усі перераховані методи;*
- метод середньозваженої собівартості.

157. Оптимальною партією поставок матеріалів, які регулярно витрачаються у виробництві, є така, що потребує:

- мінімальних витрат на придбання;
- мінімальної складської площі;

- мінімальних витрат на придбання і зберігання;
- оптимальної якості.

158. Річна потреба підприємства у матеріалах — 12000 т, економічний розмір запасу — 200 т. Загальне число замовлень на рік складе:

- 20 замовлень;
- 24 замовлення;
- 60 замовлень;
- 80 замовлень.

159. Якщо загальний маржинальний дохід зменшується на певну величину, то операційний прибуток підприємства:

- зменшується у такому самому розмірі;
- зменшується на величину більшу, ніж зменшення маржинального доходу;
- збільшується у такому самому розмірі;
- збільшується на величину меншу, ніж збільшення маржинального доходу.

160. Коефіцієнт маржинального доходу — це:

- відношення маржинального доходу з одиниці продукції до суми постійних витрат;
- відношення маржинального доходу з одиниці продукції до суми змінних витрат;
- відношення маржинального доходу з одиниці продукції до ціни одиниці продукції;
- всі відповіді правильні.

161. Виробництво продукції певного виду в короткому періоді є доцільним, якщо показник маржинального доходу для неї:

- дорівнює нулю;
- перевищує постійні витрати;
- перевищує змінні витрати;
- перевищує основні витрати.

162. Підприємство досягає критичної точки, коли:

- результат від реалізації дорівнює нулю;
- виручка від реалізації дорівнює загальній сумі сукупних витрат;
- маржа зі змінних витрат дорівнює сумі постійних витрат;
- маржинальний дохід перевищує постійні витрати.

163. У точці беззбитковості маржинальний дохід дорівнює:

- змінним витратам;
- постійним витратам;
- виручці від реалізації;
- прямим витратам.

164. Витрати на виробництво додаткової продукції понад досягнутий рівень — це витрати:

- маржинальні;
- дійсні;
- змінні;
- постійні.

165. Основою аналізу беззбитковості є розподіл витрат на:

- прямі та непрямі,

- основні та загально виробничі,
- *змінні та постійні*;
- вичерпані та невичерпані.

166. Виробництво продукції певного виду в короткому періоді є недоцільним, якщо показник маржинального доходу для неї:

- дорівнює нулю;
- перевищує постійні витрати;
- перевищує змінні витрати;
- *дорівнює постійним витратам.*

167. Граничні витрати підприємства – це:

- мінімальні сукупні витрати;
- ідеальні витрати при оптимальному завантаженні потужностей;
- *приріст сукупних витрат унаслідок зростання виробництва на одну додаткову одиницю;*
- середні витрати.

168. Запас міцності (запас фінансової міцності) розраховується як різниця між:

- обсягом реалізації та прибутком;
- обсягом реалізації і витратами;
- *обсягом реалізації і точкою беззбитковості;*
- обсягом реалізації та маржинальним доходом.

169. Поняття «поріг рентабельності» відображає:

- чистий дохід підприємства в грошовій формі, необхідний для розширеного виробництва;
- *суму виручки від реалізації, за якої підприємство не має ні прибутків, ні збитків;*
- необхідну виручку для відшкодування постійних витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- немає правильної відповіді.

170. Визначення (планування) прибутку за певного обсягу реалізації здійснюється за формулою:

- Прибуток = Виручка від реалізації – Змінні витрати;
- Прибуток = Виручка від реалізації – Постійні витрати;
- *Прибуток = Виручка від реалізації – Змінні витрати – Постійні витрати;*
- Прибуток = Виручка від реалізації – Середні витрати.

171. Маржинальний дохід на одиницю продукції розраховується:

- шляхом підсумку маржинальних доходів за всіма виробами, що виготовляються;
- *шляхом ділення загального маржинального доходу на загальну кількість продукції, що виготовляється;*
- шляхом порівняння суми виручки від реалізації продукції та суми загальних постійних витрат підприємства;
- всі відповіді вірні.

172. Точка беззбитковості підприємства зростатиме в результаті:

- зменшення постійних витрат;
- збільшення коефіцієнту маржинального доходу;

- збільшення змінних витрат;
- збільшення постійних витрат.

173. На практиці найкоротшим бюджетним періодом є:

- рік;
- квартал;
- місяць;
- декада.

174. Базовим для планування прямих витрат праці, прямих матеріальних витрат та виробничих накладних витрат є:

- бюджет продаж;
- бюджет коштів;
- *бюджет собівартості готової продукції;*
- бюджет виробництва.

175. До операційних бюджетів не належить:

- бюджет продажів;
- бюджет коштів;
- *бюджет собівартості реалізованої продукції;*
- бюджет виробництва.

176. До фінансових бюджетів не належить:

- бюджет капітальних вкладень;
- бюджет коштів;
- бюджетний баланс;
- *бюджет виробництва.*

177. Графік очікуваних грошових надходжень складають на підставі бюджету:

- *продажів;*
- закупівель сировини та матеріалів;
- фінансових результатів;
- виробництва.

178. Підставою для складання бюджету собівартості виготовленої продукції не може бути:

- бюджет прямих витрат на оплату праці;
- бюджет прямих матеріальних витрат;
- *бюджет загальногосподарських та адміністративних витрат;*
- бюджет коштів.

179. За способом врахування впливу окремих чинників на показники бюджету розрізняють бюджети:

- *статичні, динамічні, гнучкі;*
- локальні, загальні;
- операційні, фінансові;
- локальні, операційні.

180. Звіт про виконання бюджету подається:

- щоденно;
- щотижнево;
- *щомісяця;*

– щоквартально.

181. Бюджет собівартості реалізованої готової продукції включає зміну залишків:

- сировини і матеріалів на складі;
- *готової продукції на складі;*
- незавершеного виробництва;
- коштів на рахунках в банку.

182. Зведений бюджет - це:

- бюджет витрат і бюджет доходів операційної діяльності, на підставі яких складають бюджет прибутку підприємства;
- бюджет, що відображає плановий рух грошових коштів і фінансовий стан підприємства;
- *бюджет, який узагальнює майбутні операції всіх підрозділів підприємства;*
- бюджет підрозділу підприємства.

183. Бюджет витрат на збут зазвичай не включає витрати:

- на рекламу;
- страхування готової продукції;
- участь у ярмарках і виставках;
- *амортизацію виробничого устаткування;*

184. Метою бюджетування не може бути:

- визначення доцільності фінансових інвестицій;
- створення бази для контролю діяльності та оцінки її результатів;
- *забезпечення виконання вимог законодавства, контрактів, угод і т. ін.;*
- всі відповіді вірні.

185. Для обчислення гнучкого бюджету необхідно знати поділ витрат підрозділу на:

- прями та непрямі;
- регульовані та нерегульовані;
- *змінні та постійні;*
- основні та накладні.

186. Бюджетний звіт про прибутки і збитки складають з метою:

- для визначення очікуваного фінансового результату;
- для розрахунку очікуваних платежів податків з прибутку;
- для розрахунку можливих виплат дивідендів;
- *усі відповіді правильні.*

187. Бюджетний баланс складають з метою:

- для визначення фінансових результатів діяльності;
- для оцінки фінансового стану підприємства за бюджетний період;
- для оцінки фінансового стану підприємства на кінець планового періоду;
- *усі відповіді правильні.*

188. Для контролю за виконанням бюджетів складають:

- *звіт про виконання бюджету;*
- розрахунок відхилень фактичних показників від бюджетних;
- пояснювальну записку керівника підрозділу;

– заходи для попередження негативних відхилень від бюджету.

189. Центром відповідальності називають:

– *підрозділ, керівник якого несе особисту відповідальність за результати його діяльності;*

- усі виробничі підрозділи підприємства;
- підрозділи управління, постачання та збуту.
- немає правильної відповіді.

190. Організація центрів відповідальності на підприємстві:

– здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»;

- здійснюється на підставі П(С)БО 16 «Витрати»;
- *залежить від організаційної структури підприємства;*
- здійснюється на підставі міжнародних стандартів.

191. Показник витрат є показником відповідальності (оцінюючим критерієм)

для:

- центру інвестицій;
- центру прибутку;
- *центру витрат;*
- центру доходів.

192. Центри відповідальності за функціональним принципом класифікуються

на:

- *обслуговуючі, матеріальні, виробничі, управлінські, збутові;*
- управлінські, збутові, обслуговуючі;
- матеріальні, виробничі;
- управлінські, виробничі.

193. До принципів організації обліку за центрами відповідальності належить:

- менеджер відповідає тільки за ту діяльність, яка перебуває під його контролем;
- звіти про роботу підрозділів повинні складатися регулярно;
- менеджер бере участь у визначенні цілей, за якими оцінюють його діяльність;
- *усе з наведеного.*

194. Система обліку за центрами відповідальності передбачає:

- складання бюджету для кожного підрозділу;
- регулярне складання звітів про виконання бюджетів;
- аналіз та оцінка діяльності кожного центру відповідальності;
- *усе з наведеного.*

195. Якщо виробничий підрозділ досяг запланованого обсягу виробництва і при цьому не допустив перевитрати ресурсів, то його діяльність варто оцінити як:

- *результативну і ефективну;*
- результативну, але неефективну;
- нерезультативну і неефективну;
- ефективну, але нерезультативну.

196. Якщо виробничий підрозділ перевиконав запланований обсяг виробництва, але при цьому допустив значні перевитрати ресурсів, то його діяльність варто оцінити як:

- результативну і ефективну;
- *результативну, але неефективну*;
- нерезультативну і неефективну;
- ефективну, але нерезультативну.

197. Якщо виробничий підрозділ не досяг запланованого обсягу діяльності, але при цьому не допустив перевитрати ресурсів, то його діяльність варто оцінити як:

- результативну і ефективну;
- результативну, але неефективну;
- *ефективну, але нерезультативну*;
- нерезультативну і неефективну.

198. Якщо виробничий підрозділ не досяг запланованого обсягу діяльності і при цьому допустив перевитрати ресурсів, то його діяльність варто оцінити як:

- результативну і ефективну;
- результативну, але неефективну;
- *нерезультативну і неефективну*;
- ефективну, але нерезультативну.

199. Центром доходу з наведених підрозділів може бути визначений:

- сектор або відділ магазину;
- відділ продажу;
- регіональні представництва;
- *всі відповіді вірні*.

200. За даними звіту про фінансові результати оцінюють діяльність одного з типів центрів відповідальності:

- доходу;
- витрат;
- *прибутку*;
- інвестицій.

201. Базою трансфертного ціноутворення може бути використано:

- ринкові ціни;
- договірні ціни;
- повна собівартість продукції;
- *усе з наведеного*.

202. Для центру прибутку основним показником відповідальності (оцінюючим критерієм) є:

- витрати;
- доходи;
- *прибуток*;
- інвестиції.

203. За визначення стандартної ціни на матеріали відповідає підрозділ:

- технологічний;
- постачання;
- *бухгалтерія*;
- по роботі з персоналом.

204. Відхилення від стандартних витрат, якщо їх рівень незначний, відносять на рахунок:

- «Незавершене виробництво»;
- «Готова продукція»;
- «Собівартість реалізації»;
- на всі наведені рахунки шляхом розподілу.

205. Відхилення від стандартних витрат, якщо їх розмір досить значний, відносять на рахунок:

- «Незавершене виробництво»;
- «Готова продукція»;
- «Собівартість реалізації»;
- на всі наведені рахунки шляхом розподілу.

206. Показник рентабельності та прибутковості капіталу використовують для оцінки діяльності такого типу центрів відповідальності як:

- доходів;
- витрат;
- *інвестицій*;
- прибутку.

207. До інших фінансових доходів належать:

- дивіденди одержані;
- відсотки одержані;
- інші доходи від фінансових операцій;
- *всі відповіді вірні*.

208. Метод, за яким оцінка запасів базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, називається:

- *метод ФІФО*;
- метод ідентифікованої собівартості;
- метод середньозваженої собівартості;
- метод нормативних витрат.

209. Метод, за яким оцінка запасів базується на середній ціні, яка використовується для оцінки матеріальних ресурсів, що надходять на виробництво, називається:

- метод ФІФО;
- метод ідентифікованої собівартості;
- *метод середньозваженої собівартості*;
- метод нормативних витрат.

210. Метод, за яким оцінка запасів полягає в застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством, з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін, називається:

- метод ФІФО;
- метод ідентифікованої собівартості;
- метод середньозваженої собівартості;
- *метод нормативних витрат*.

211. Основним джерелом формування прибутку виробничого підприємства виступає:

- операційна діяльність;
- фінансова діяльність;
- інвестиційна діяльність;
- надзвичайна діяльність.

212. Документ, в якому згруповані цільові показники для центру витрат, називається:

- кошторис;
- бізнес-план;
- статут;
- Наказ про облікову політику.

213. Для обліку доходів майбутніх періодів призначений рахунок:

- 69;
- 39;
- 97;
- 94.

214. Управлінський облік орієнтований на аналіз:

- надзвичайних подій;
- випадкових подій;
- майбутніх подій;
- детермінованих явищ і подій.

215. До особливостей організації обліку за центрами відповідальності відносять:

- кожен центр формує звіт про його діяльність;
- облік за центрами відповідальності організовується на великих підприємствах;
- встановлено відповідальність керівника підрозділу за статті витрат;
- усе з переліченого.

216. Склад елементів витрат регламентовано:

- П(С)БО 9;
- П(С)БО 12;
- П(С)БО 16;
- П(С)БО 15.

217. Облік фінансових результатів ведеться на рахунку:

- 49;
- 39;
- 69;
- 79.

218. Бюджети містять інформацію про:

- очікувані витрати кожного підрозділу;
- передбачуваний випуск продукції;
- доходи від реалізації випущеної продукції;
- усі відповіді правильні.

219. Бюджетний комітет на підприємстві виконує одну з таких функцій:

- формування функціональних бюджетів;
- розробку методики формування альтернативних планів;
- моніторинг ситуацій;
- контроль діючих планів.

220. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з:

- *виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих та наднормативних виробничих витрат;*
- виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) і витрат на збут;
- виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) і адміністративних витрат;
- виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) і загальновиробничих витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Н. В. Герасимчук, Л. В. Чижевська. — Житомир : ЖІТІ, 2000. — 448 с.
2. Голов С. Ф. Управлінський облік / підручник / С. Ф. Голов — К. : Лібра, 2003. — 704 с.
3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри; пер.с англ.; под ред. С. А. Табалиной — М. : Аудит : ЮНИТИ, 1994. — 560 с.
4. Карпова Т. П. Управленческий учет / Т. П. Карпова — М. : Аудит : ЮНИТИ, 1998. — 350 с.
5. Кондратова И. Г. Основы управленческого учета / И. Г. Кондратова. — М. : Финансы и статистика, 1999. — 144 с.
6. Лень В. С. Управлінський облік : навчальний посібник / В. С. Лень. — К. : Знання-Прес, 2003. - 287 с.
7. Лишиленко О. В. Бухгалтерський управлінський облік / О. В. Лишиленко — К. : ЦНЛ, 2004. — 254 с.
8. Миддлтон Д. Бухгалтерский учет и принятие управленческих решений / Д. Миддлтон; [пер. с англ.] — М. : Финансы, 1996. — 408 с.
9. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник / Л. В. Нападовська. — К. : КНТЕУ, 2010. — 648 с.
10. Приймак, В. М. Прийняття управлінських рішень : навч. посібник / В.М. Приймак. — К : Атіка, 2008. — 240 с.
11. Пушкар М. С. Управлінський облік / М. С. Пушкар. — Тернопіль, 1997. — 160 с.
12. Сопко В. В. Бухгалтерський фінансовий та внутрішньогосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК (на основі національних стандартів) / В. В. Сопко, О. В. Бойко. — К. : Фенікс, 2001. — 468 с. 35
13. Управленческий учет : підруч. / Э. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер, Р. С. Каплан, С. Марк Янг. — 3-е издание. — М. : Вільямс, 2005. — 879с.
14. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 416 с.
15. Шеремет А. Д. Управленческий учет / учебное пособие / А. Д. Шеремета. — М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. — 512 с.

Навчальне видання

**«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У СХЕМАХ І
ТАБЛИЦЯХ»**

методичні рекомендації для проведення практичних занять здобувачам вищої освіти ступеня «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання

**Укладачі: Сіренко Наталя Миколаївна,
Баришевська Інна Володимирівна**

Відповідальний за випуск: І.В. Баришевська

Технічний редактор: І.В. Баришевська

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 16,2.

Тираж 100 прим. Зам. №_

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Г.Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкт видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.